

ŠTEV. 5-6.

LETO I.

ZBORNIK

SVEČENIKOV SV. PAVLA

IZDAJATELJ IN ODGOVORNI UREDNIK
" **FRANC BRATUŽ** "

S SODELOVANJEM DRUGIH DUHOVNIKOV UREJUJE
: : : **IVAN REJEC** : : :

TISKA „NARODNA TISKARNA“

:: V GORICI — 1920. ::

Vsebina :

Asceza in pastorala.

	Stran
Jos. Godnič, Kako naj začnemo akcijo za posvetitev družin presv. Srcu Jezusovemu v naših župnijah in kakšne koristi lahko naše ljudstvo od te posvetitve pričakuje	109
Al. Novak, Ali naj začnemo?	112
Leop. Cigoj, Praznična konferenca za črniško dekanijo	113
V. Šček, Skrbite najprej za božje kraljestvo	114
Leop. Cigoj, Krščanski nauk za prvence	115
Iv. Kos, Za zblizanje in izjedinjenje	118

Znanstvo.

Dr. Jos. Ličan, Kantov kritizem in temelji krščanstva	119
Iv. Rejec, Kapitalizem in krščanstvo	121
Jan. Maierhofer, Nevroza	128
V. Šček, Ob organizaciji delavstva in njega času primernih zahtevah	130
Pouk starišem o pomenu verouka v šoli	132

Cerkveni razgled.

Po domovini.

Sv. Gora	133
Preganjani duhovniki tržaške škofije	134
V pojasnilo	135
K. T. D.	135

Vestnik „Zbora“.

Obče misli	136
Odsek za narodno in socialno politiko	137
L. Cigoj, Odsek za šolstvo	137
Poročila s konferenc	138

Na platnicah :

Slovstvo. — Kratke vesti. — Popravek.

Uredništvo : Ivan Rejec, župnik, p. Sv. Križ - Cesta.

Uprava lista in blagajna Zbora ; France Švara, vikarij, Šempolaj, p. Nabrežina.

Pristopnina skupaj z letnino za 1920 znaša L. 10; **naročnina** na list za 1920 znaša L. 15; oboje skupaj L. 25.

Asceza in pastorala.

Kako naj začnemo akcijo za posvetitev družin presv. Srcu Jezusovemu v naših župnijah in kakšne koristi :: lahko naše ljudstvo od te posvetitve pričakuje. ::

Jos. Godnič.

Ker smo obhajali cerkveno slovesnost današnje praznične konference v znamenju posvetitve naše sodalitete družine presv. Srcu Jezusovemu, je naravno, da se pečamo tudi tu, v prvem referatu današnjega dnevnega reda, z ono novo, od sv. Očeta naročeno in od našega prevzvišene ga nadpastirja v lanskem pastirskem listu priporočeno obliko češčenja Srca Jezusovega, ki si je osvojila že skoro po vsem svetu na milijone družin. Po vsem naravno je torej, da išče danes naša sodaliteta način, kako bi se mogla tej pobožnosti vgladiti pot tudi v našo deželo. Ali se ji to posreči? Bog ve.

Kakor smo imeli v cerkvi našo lastno družino-sodaliteto pred očmi, razmotrivamo tu pa posvetitev družin v naših župnijah.

Že stem, da nam od sobrata dekana stavljene današnji dnevni red ne stavi vprašanja: ali naj sploh začnemo s to akcijo, ampak mi je naravnost naročil, da poročam, kako naj jo začnemo, je kar enostavno in sicer anticipatno rešil vprašanje, ki bi je bil jaz zaradi trenutnih težkoč šele stavil. A ker bi navsezadnje, če bi le na težave gledali, nikdar naprej ne prišli, in ker so koncem vseh koncev težave prav za prav zato tu, da jih premagamo, je njegov sklep, da naj z akcijo začnemo, popolnoma na mestu, da tako na mestu, da so znabiti ravno te težave današnjih dni s svojo specifično nevarnostjo komunizma najglasnejši klic po tej providencialni pobožnosti.

Sobratje, v hudih časih živimo, in še težji nam je pričakovati. Kristus sam je rekel v duhu svetosti l. 1916 umrli sestri Benigni Konzolatti: »Svet drvi v prepad«. Tak prepad nam zija sedaj nasproti v obliki komunizma. Že nekaj časa sem se sicer naša »Mladika« in »Zbornik« ali bolje rečeno naš sbr. Rejec in v zadnjem času tudi ostalo časopisje resno peča s tem najbolj perečim vprašanjem naših dni, s to katastrofalno nevarnostjo, ki preti našemu ljudstvu na sploh in tu v zasedenem ozemlju še posebej. V odsekih »Zbora« se pretresa in se bo moralo še bolj pretresati to vprašanje, naše kmečke zveze se kličejo v ta namen na plan. Vsi vemo in čutimo, da se

mora nekaj ukreniti, če nočemo, da poginemo v komunističnih nevarnostih, katere, se bojim, podcenjujemo. Toda kakor je ves ta napor naših kulturnih in političnih delavcev velik in vse hvale vreden, ne motimo se, sobratje, premalo nas je, da bi mogli sebe in svoje ljudstvo rešiti, premalo napram velikanskemu navalu in mogočnemu aparatu komunizma, a ne le premalo, tudi prešibki, da je vsaka človeška pomoč, ki bi jo mogli tu nuditi, nezadostna: ljudje in samo človeška moč nas tu ne morejo rešiti, le priznajmo si ponižno: tu more samo Bog pomagati, ki pomaga seveda le pod pogojem lastne samopomoči: **Pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal.** Prvi del tega priznanega načela vrše naši kulturni in politični delavci, vršimo morda po močeh vsi, a drugi del tega aksioma, namreč pomoč in milost božjo moramo v posebni nevarnosti tudi na poseben način iskati. Kakor je obudil Sv. Duh v sv. Cerkvi v raznih posebnih nevarnostih in katastrofah posebne pobožnosti in specialne oblike bogočastja, sposobne priklicati posebno pomoč božjo — n. pr. rožni venec v nevarnosti krivoverstva, prošnje procesije ob času skupne in splošne stiske in kuge, pogosto sv. obhajilo v času skrajnega materializma in pretečega modernizma itd. — tako mislim, da bi mi ne bilo nedovoljeno izraziti svojo domnevo, da je Previdnost božja, predvidevši komunistične nevarnosti sedanjih dni, pokazala, kje in na kak način naj iščemo pravega krščanskega komunizma vzbudilvi v času, nesvetega egoizma polnem, vzvišeno misel za sveto skupnost v sv. Cerkvi na sploh in v posameznih družinah posebej, oplemenitivši to skupnost z vsemogočnim sijajem vse ljudi in vse družine enako ljubečega Srca Jezusovega, hoteča tako postaviti nasproti nasilni diktaturi proletariata **sladko diktaturo ljubezni**, katera je najizrazitejši karakteristikon s sijajem novosti opremljene posvetitve družin presv. Srcu J. Najjasnejše bi namreč izrazil bistvo te naše nove pobožnosti, če bi jo nazval diktaturo božjega Srca v naših družinah, pomen, ki nam ga potrjuje prvotni uradni naslov te pobožnosti glaseč se: **vstoličenje Srca Jezusovega, inthronisatio**

Cordis J., ki se naj vstoliči kot neomejeni vladar, gospodar in glava vsake družine, vstoliči kot mile ljubezni polni diktator naših družin, ki naj se sladkemu jarmu te mile diktature popolnoma uklonijo in to njeno lahko breme rade nosijo, breme ki bi več ne bilo breme, ker bi je lajšala v tej pobožnosti nanovo vzbujena družinska skupnost naših družin, katere si je komunizem zbral kot zadnjo kost, katero hoče oglodati, razjesti in raztrgati. Z eno besedo: v sedanji preteči nevarnosti komunizma proglasimo posvetitev družin presv. Srcu Jezusovemu kot votivno pobožnost za rešitev našega ljudstva iz nevarnosti komunizma.

S temi izvajanjem že odgovorjam na stavljeno vprašanje, kako naj to akcijo začnemo. S tem da stopimo pred ljudstvo in mu pokažemo prikladnost te pobožnosti ravno za sedanji, tako razburkani čas, ko se zdi, da Bog ne le v kazni za splošni odpad od njega dopušča od proletariata izviraajoče nevarnosti komunizma, ampak da naravnost zapuša tudi nasprotno plat človeške družbe: vladajoče sloje; ko se zdi, da Bog naravnost zapuša tudi sedanje države. V sv. pismu beremo: »Ako Gospod mesta ne varuje, je zaman trud njegovih (mestnih) varuhov«. Da, zdi se da Bog zapuša mesta, to je državo (v državni obliki organizirano človeško družbo), ki ga je oficijalno zavrgla skoro že iz vsake zakonodaje, iz vsake države, zavrgla posebno zadnje čase, ko je vojske vojskovala, zavrgla še posebej sedaj, ko je mlr brez njega kovala, da naravnost z dokumnetarično slovesnostjo londonskega pakta izključila iz mirovnega sveta namestnika Kneza miru. Država je zavrgla Boga, zato jo on zapuša. »Ako pa Bog države ne varuje«, ponavljam s sv. pismom, »je zaman trud njenih varuhov«. Saj vidimo, da je res zaman ves trud teli varuhov, ministerstev in vlad, ki nudijo svetu najžalostnejšo sliko, odkrivajočo najglobokejše rane človeške družbe: le glej: vsepovsod le krize, politične krize, gospodarske krize, denarne krize, in kar je najhujše, moralne in verske krize, zrastle na podrtijah in ruinah čistih značajev. Bog ne varuje več mesta, države, zato je potrebnejše kot kedaj prej, da varuje vsaj družino, ki ga na sploh še ni postavila pred vrata. — Ako se črta ime božje iz ustave, ako se je križ odpravil iz šole in odstranil iz sodne dvorane, z eno besedo, ako se je Bog izgnal iz države, se mu mora v zameno in spravo pa v družini postaviti oltar, da najde Jezus, ta božji državni izgnanec, ta nebeški državni begunec, varno zavetje vsaj v barakah in taboriščih naših družin, ki naj mu venomer kličejo: »Srce Jezusovo, kralj in središče vseh src, usmili se nas«; pretresljiv klic, kateri naj enkrat po prestani krizi svetovnega odpada od Boga - Kristusa zopet pribori vrnitev v državo in človeško družbo, kjer mu gre prvo mesto.

To je torej moj prvi odgovor na stavljeno vprašanje, kako naj začnemo z akcijo posvetitve družin. S slovesnim apelom na ljudstvo, da zahteva to po Previdnosti božji od sv. cerkve ravno ta čas s takim zanosom priporočano posvetitev družin **značaj sedanje človeške družbe**, ki hoče od spodaj s komunizmom poleg drugih materialnih, kulturnih in verskih vrednot strgati tudi družino, a od zgoraj zapoditi Boga iz svetovne družine držav. Naj ga sprejmejo vsaj naše družine, da rešijo na ta način ob tem splošnem propadu vsaj — sebe.

Brez posebnega apela na ljudstvo bo težko začeti, ker bi ljudstvo ne doumelo, zakaj ravno sedaj začeti s povsem novo obliko češčenja Srca J. Tako pa bi mu postal klic sv. Cerkve naravnost dobrodošel.

Druga neobhodno potrebna zahteva je pa klic po **organizaciji** te pobožnosti, ki bi naj postala v splošni potrebi splošna last našega ljudstva.

Kako so začeli **drugod**? Kako vodijo to akcijo v drugih deželah? Jeli morda dala sv. Cerkev kakšna posebna navodila?

V deželah, kjer je organizirano **apostolstvo molitve**, se je naslonila pobožnost družinske posvetitve na vodstvo molitvenega apostolata, iz katerega je prvotna ideja družinske posvetitve tudi izšla: prvi jo je namreč zamislil P. de Ramière, glavni voditelj molitvenega apostolata, že l. 1870, povzel in po vsem svetu razširil jo je znani P. Matej Crawley pod naslovom: vstoličenje Srca J. v družinah, blagoslovljen od sedanjega Sv. Očeta Benedikta XV, kateri je dal temu vstoličenju ime »posvetitev družin presv. Srcu« in pooblastil P. Mateja, naj prepotuje v njegovem imenu vso Evropo, da razširi to posvetitev. »V našem času«, mu je rekel pozneje v pismu, s katerim je potrdil to njegovo poslanstvo, »ni svetейšega delovanja in tudi si ni mogoče misliti kakšnega boljšega dela.« »Pojdite po vsem svetu«, mu je ob drugi priliki naročil, »in povejte s povdankom, da je želja papeževa, naj se po vsem svetu razširi to delo v blagor sedanje človeške družbe.«

S pismom državnega tajnika kard. Gasparija z dne 10. V. 1918 je poveril sv. Oče razširjanje in vodstvo te posvetitve za Italijo tamošnjemu molitvenemu apostolatu, ki je le v času od januarja do oktobra 1919 vstanovil nič manj kot 293 sekretariatov te posvetitve (nekakih podoborov ali pokrajinskih vodstev).

Ravnatoko je združil sv. Oče akcijo družinske posvetitve z molitvenim apostolatom tudi na Poljskem, kjer je osrednje vodstvo molit. apostolata v Krakovem obenem glavni sedež družinske posvetitve, ki to akcijo tako uspešno vodi, da se je po sporočilih P. Matzla D. J., urednika poljskega »Glasnika« samo v zadnjih časih nad 20.000 poljskih družin slovesno posvetilo presv. Srcu.

Na Francoskem šteje število posvečenih družin po poročilu P. Kalota, glavnega sedanjega voditelja mol. apostolata, več milijonov.

V nemških deželah imajo nekoliko drugačno tozadevno organizacijo. Tam nastopa družinska posvetitev samostojno in neodvisno od mol. apostolata. Centralizirana je ta akcija v dveh takozvanih »Zlatih knjigah družinske posvetitve«. Ena je v samostanu Srca J. v Hallu na Tirolskem, druga pa v Aachenu v samostanu očetov Srca Jez. in Marijinega. V ti dve, v dotičnih samostanskih cerkvah shranjeni knjigi, se vpišujejo imena slovesno posvečenih družin. Kakor v Italiji, posredujejo pa tudi tu med centralnim vodstvom in farami posebni sekretariati.

Iz vsega tega vidimo 1.) željo sv. očeta, da se akcija družinske posvetitve priklupi vodstvu molitvenega apostolata in 2.) se družinska posvetitev tam, kjer ni m. apostolat razširjen in udomačen, samostojno organizira.

Kaj pa pri nas? Ker nimamo razširjenega mol. apostolata, bi morali vstvariti povsem novo organizacijo, kar bi pa bilo silno težko radi pomanjkanja moči. Tudi naši samostani bi komaj mogli kaj takega prevzeti, ker so preobloženi s pastirstvom. Kaj torej? Pomislite, svetujte in dajte iniciative. Če dovolite, bi stavil jaz praktičen predlog:

Ker apostolstva molitve nimamo, povsem nove organizacije pa ne zmoremo, naslonimo akcijo družinske posvetitve na ono edino, splošno, že obstoječo, ravno kar se obnavlja, od Prezvzišene- ga v zadnjem foliju nujno priporočeno, božjemu Srcu posvečeno organizacijo, ki je namenjena sicer le duhovnikom — a koncem koncev bomo itak mi morali voditi akcijo družinske posvetitve — **naslonimo torej to akcijo na sodaliteto Srca J. goriške škofije**, katera (splošna sodaliteta) bi morda ravno iz te ideje zajemala veliko osvežujoče jo moči, ki bi se potem liki blagodejni rosi razlivala tudi na naše ljudstvo. Naše sodalitete in konference bi vdobile poleg dosedanjega res že obilnega delokroga še novo področje, ki gotovo potegne od božjega Srca obilen blagoslov na vse drugo dejanje in nehanje naših konferenc. Sicer pa bi bil ta novi delokrog tudi v smislu pravil naše sodalitete, katerih § 10 naroča v drugem odstavku: »Hinc etiam Apostolatui orationis nomen dabunt et cultum Ss. Cordis Jesu pro viribus promovebunt«. Ker je posvetitev družin prav za prav le sestaven del molitvenega apostolata, s katerim jo želi videti sv. Oče združeno, nam daje moj predlog priliko udeleževati tudi ta paragraf sodalitetni pravil. Po tej poti bi prišle naše sodalitete in naše konference že nehoti tudi v stik z ljudstvom, kar bi nam vsem moralo biti zelo zaželeno.

Praktično si pa mislim to organizacijo družinske posvetitve takole izpeljano:

1.) Vstanovi se centralni odbor, ki bi imel osrednje vodstvo družinske posvetitve. To osrednje vodstvo, (ki bi odgovarjalo drugod delokrogu vodstva molitv. apostolata vodečega akcijo družinske posvetitve) bi se izročilo pri nas glasom pravil izvoljenemu podpredsedniku (za slovenski del sodalitete). Ta bi predsedoval centralnemu odboru, katerega naj bi tvorili vsi lokalni rektorji pokrajinskih sodalitete. Sestal naj bi se vsaj parkrat na leto.

2.) Vstanovilo naj bi se potrebno število pododborov, kateri bi nadomestovali takozvane sekretariate družinske posvetitve v drugih deželah. Teh pododborov naj bi bilo toliko, kolikor je lokalnih sodalitete. Tem pododborom, ki naj bi šteli 3 do 4, od sodalitete voljene, člani, bi predsedovali lokalni rektorji. (V praksi bi bili to konferenčni odseki za posvetitev družin, ki naj bi dali svoje poročilo pri vsaki konferenci).

3.) Voditelji družinske posvetitve v vsaki duhovniji, namreč domači dušni pastirji, bi si lahko zbrali, če bi se jim zdelo potrebno, v pomoč nekoliko pridnih častilcev Srca Jezusovega, če le mogoče bi vzeli po enega iz vsake že v duhovniji obstoječe cerkvene in lahko tudi kulturne organizacije n. pr. iz tretjega reda, Mar. družbe, raznih bratovščin, lahko tudi drugih društev. (Tako bi ta krajevna organizacija družinske posvetitve ne vezala le udov posameznih družin, ampak bi tvorila še nekako družinsko vez med vsemi obstoječimi katoliškimi organizacijami v fari).

Delokrog vseh teh treh vodilnih institucij je jasen. Njihova glavna skrb bi bila kontrola in iniciativa. To bi bilo glavno, za vse druge podrobnosti bi dali iniciativo ti odbori, ki bi smoteno vodili vso akcijo.

Le še par na kratko zarisanih misli k organizaciji: V vsaki sodalitetni konferenci se stalno govori tudi o tej akciji, Mladika se naprosi, da to akcijo podpre in ji da pol ali eno stran stalno na razpolago. Zbornik naj bi bil tudi glasilo te organizacije, kakor je sploh že glasnik vsega našega konferenčnega življenja, seznanja naj nas z literaturo o tej posvetitvi, prinaša naj sklepe osrednjega vodstva in pododborov (sekretariatov). Folium se naprosi, da kedaj o tem piše, ko bi bil prevzvišeni ordinarij kot glavni predsednik sodalitete itak tudi vrhovni voditelj te akcije. Prva nedelja v mesecu, posvečena že prej presv. Srcu, nudi stalno priliko o tem v cerkvi govoriti. Morda bi bil v začetku majhen cikel na mestu. Šolski otroci naj se nauče na pamet posvetilno molitev, ki se naj bi ponavljala v naših družinah pri skupnem večernem rožnem vencu. Tiskovno društvo naj preskrbi lepe dostojne podobice in kipe sv. Srca J. Vodijo se zapisniki posv. družin. Stalna uvedba naj bi bile v mesecu juniju praznične konference Srca J., kakor danes

tu pri nas. Koledarček, ki ga izda naš »Zbor« in bo obsegal obširen pravilnik Zbora, naj bi dal malo prostora tudi tej akciji, naj bi bil tudi majhen manual družinske posvetitve.

Koristi, ki jih ima od te posvetitve pričakovati naše ljudstvo, sem se dovoljkrat dotaknil že v teku tega razpravljanja. Glavno korist ponovim še enkrat: Ta akcija bi, smotreno in povsod izpeljana, tvorila močan jez zoper naraščajočo nevarnost komunizma, da, bila bi to ex-voto-pobožnost našega ljudstva v tej nevarnosti. — V družine bi se naselil duh Srca Jezusovega, duh strahu božjega, pobožnosti in čednosti, duh medsebojne ljubezni in strpljivosti, duh zvestega izpolnjevanja stanovskih dolžnosti. Ta akcija bi bila tolažba naših družin v sedanjih žalostnih dneh, bila bi izraz vdanosti naših družin do presv. Srca in izraz hvaležne ljubezni do njega: bila bi izraz slovesnega podvrženja pod vladu Kristusovo, bila bi res vstoličenje Srca Jezusovega in njegovega kraljestva v naših družinah, katero bi naše družine rešilo propada v času splošnega svetovnega odpada od Boga.

Ako bi to akcijo tako začeli in nadaljevali, bi smeli teh koristi pričakovati. Koristi bi ne imelo le ljudstvo, smeli bi jih pričakovati tudi mi, tudi naše sodalitete, in naše sodalitetne konference, ki se že po potrebah naših dni tu pa tam oddaljujejo od svojega glavnega predmeta, ki je, kakor svedoči ime: božje Srce, ali ga vsaj dovolj ne upoštevaljo. Stalna skrb za to akcijo pri vsaki konferenci bi čuvala naše, s tako mnogovrstnim delom preobložene konference, da ohranijo stalno vsaj v glavnem svoj prvotni značaj, tako da bi bilo Srce Jezusovo okvir vseh naših konferenc, kakor skušamo to v črniški sodaliteti z večjim ali manjšim uspehom že vdejskovati. Okvir ne samo po imenu ampak tudi v dejanju, okvir v katerega bi potem poljubno polagali živo podobo vsega drugega vsestranskega delovanja, hotenja in organiziranja naše duhovniške družine, katere del se mu je danes tu posvetil v iskreni nadi, bodo kmalu sledila vse k novemu življenju se obujajoče sodalitete naše dežele. Sodalitete naše na dan, konference na plan. Kličejo vas naše slovenske družine!

Ali naj začnemo?

Al. Novak.

Izredne bolezni potrebujejo izrednih zdravil. Naša človeška družba je bolna, hudo bolna. Tega vam, sobratje, ni treba še-le dokazovati. Živimo na mejniku nove dobe, mase ljudstva se zavedajo svoje moči, tlačani kapitala se dvigajo in hočejo imeti delež pri dobičku svojega dela. Liberalizem, izjemalec žanje, kar je sejal v gospodarskem oziru. Ni nam žalovati za njim. Krivično je bilo, če ravno resnično: da jokajo se milijoni, da se le eden veseli. Krivica se maščuje že na tem svetu. Niso hoteli poslušati Cerkve, ki jih je učila ljubezni do Boga in do bližnjega, a vero v Boga so zavrgli, denar je bil njih bog, v bližnjem so videli le stroj, — ne čudimo se, da je po tem silnem pritisku nastopil protipritisek. Vojska in zavlačevanje sklepa miru sta razvoj, ki bi se bil itak izvršil, pospešila. Danes stojimo pred novim družabnim redom, pred socializacijo gospodarskega življenja. Pa to še ni bolezen, na katero mislim.

Kakor se v naravi po silno soparnem dnevu uvede reakcija nayačno s silno nevihto, tako se uvaža nov družabni red z ekscesom komunistične agitacije. Najnižjih človeških strasti se ta gonja poslužuje, pali jih in razvema — to je bolezen naše dobe. — Toliko bolj krvav bo prehod v novo dobo, kolikor vsprejemljivejši teren bo našel po razmerah strasti v človeških srcih. Družba, katere moralni

principi bi bili globoko zasidrani v Kristusovem nauku, bi ta vihar sorazmerno brez velike škode prenesla.

Iz tega, sobratje, pa tudi razvidimo, kaj edno zamore prihraniti našemu itak silno prizadetemu ljudstvu strahote, vsaj največje strahote tistih prehodnih dni, tednov ali mesecev. V vasi, kjer bo Kristus kraljeval v srcih vaščanov, in v družini, ki bo utrjena v čednostih, tam bo tudi v največji nevihti preobrata kraljeval mir božji, ki ga svet ne more dati. Recimo razločno in naravnost: naša naloga je, da zajezimo poplavlajoči tok komunizma v moralnem oziru s tem, da v našem slovenskem ljudstvu vzbudimo zopet opešano moralno moč, ki bi krotila strasti v posameznikih, v družinah, občinah in tako v celem zasedenem ozemlju. V gospodarskem oziru se nam komunizma ni potem bati. To je ekstremna teorija socializma, ki jo je bridka realnost v Rusiji sami že precej obrnila od skrajnih konsekvenc, in jo bo zdravi razum ljudstva, ki je ob enem verno, znal vpeljati v pravi tok socializacije na gospodarskem polju, ki nikakor ne nasprotuje krščanskim principom. Samo ob sebi je umevno, da smo poklicani tudi v gospodarskem oziru pripraviti načrt in pot tej novi bodoči obliki družabnega reda, s čemur se peča ravno odsek za narodno in socialno politiko našega Zbora.

Toda o tej poslednji točki ne mislim tukaj dalje razpravljati. Bolj mi je na srcu vprašanje, kako zavarovati naše ljudstvo proti pogubnim in posurovljujočim moralnim zmotam, ki jih oznanja komunizem zlasti v naših krajih potom tiska.

Zdravnik predpiše nevarno bolnemu človeku zdravilo, ne da bi označil imena njegove bolezni na zdravilnem listku. Da je le zdravilo močno in učinkujoče in da ga bolnik po predpisih uživa, potem je postranska stvar, če ve ali ne, zoper katero bolezen se njegov zdravnik bori. Glavno je, da ozdravi. Najnevarnejša bolezen src današnjega časa je sovraštvo med družabnimi sloji in silna sebičnost, ki se je polastila tudi našega slovenskega ljudstva, deloma neposredna posledica petletnega vojnega nereda, deloma kot sad kulturnega programa oznanovanega po komunističnih glasilih. Zdravilo proti razrednemu sovraštvu je ljubezen do bližnjega brez ozira na njegov stan, zdravilo proti egoizmu je altruizem. Ti obojni zdravili pa pritekata v najobilnejši in najpopolnejši meri iz presvetega Srca Jezusovega. Naravna etika z vsemi svojimi umstvenimi razlogi ne bo človeških src nikdar ozdravila. Kaj je primernejše, sobratje, kot da bolnemu našemu ljudstvu ponudimo, predpišemo ljubezen in češčenje presv. Srca Jezusovega kot zdravilo. Ni treba niti imenovati komunizma, ko se borimo proti zastrupljalnemu njegovemu kulturnemu programu, sam ob sebi bo ginil njegov kvarljivi, recimo več, pognobonosni moralni vpliv, čim bolj se bo češčenje tega božjega Srca med nami širilo, kakor sneg toliko hitreje kopni, kolikor več in močnejših solnčnih žarkov ga obseva — četudi nihče ne govori o relaciji, ki je med solncem in snegom. Čas je, sobratje, da se zganemo, da pokažemo ljudstvu vir vse ljubezni in globočino vseh čednosti, da pozovemo vse naše še dobre družine, naj vstoličijo v svoji hiši

presveto Srce Jezusovo kot kralja družine. Pred hišnim altarčkom, raz katerega milo gleda nesebične ljubezni polno božje Srce na družinske ude, bo pri skupnih večernih molitvah zbranim članom govorilo to Srce na njihova srca, bo z žarki svoje ljubezni topilo trdo ledeno skorjo sovraštva do sosedu, do predstojnika, jih polnilo s sočutjem in delavno ljubeznijo do bednih in revnih, do podložnih in sluzečih. V kraljestvu tega presvetega Srca se omilijo, izginejo vse razlike, ki ločijo tudi po stanu, imetju, posvetni časti, omikanosti itd. Tu je šola ponižnosti, pravičnosti, modrosti, srčnosti, zmernosti. Kako blagodejno bi vplivala na vse življenske razmere našega trpečega ljudstva iskrena in iz srca prihajajoča posvetitev naših slovenskih družin temu božjemu Srcu! Kako kmalu bi prišli po posvečenih družinah ob veljavo vsi subverzivni nauki komunizma o slojnem sovraštvu, neomejenem samodržstvu enega stanu čez vse druge, o razkristjanjevanju družin, šol in vsega javnega življenja.

Znabiti smo že mnogo zamudili, sobratje. Pa vsaj zdaj ne držimo več križem rok! **Konference naj si določijo po par članov, ki naj prevzamejo agitacijo in evidenco v tej silno važni zadevi za celo konferenčno področje.** Kolikor več družin se bo posvetilo presv. Srcu med našim ljudstvom, toliko rožičkov bo odbitih z glave zmaja komunizma, ne da bi nam ga bilo treba enkrat imenovati. Ako bo »Zbor« našel in zadel pravo pot, da potom prenovljenja zadružništva dá potrebno direktivo za novo pospodarsko življenje med narodom, tedaj bomo paralizirali najhujše ekscese ekstremnega socializma tudi na gospodarskem polju — in potem pridi vihra od katerekoli strani, gotovo bodo prihranjeni našemu itak med vojsko dovolj pretzkušnemu slovenskemu ljudstvu ruski dnevi. V to pomozi Bože!

Praznična konferenca za črniško dekanijo.

Leopold Cigoj.

Praznična konferenca »Sodalitatis« za črniško dekanijo v Štomažu, dne 7. junija 1920. — Zvesta ideji, ki je izšla iz njene srede, je črniška sodaliteta slovesno obhajala praznični dan svoje posvetitve presv. Srcu Jezusovemu. Z gosti iz raznih dekanij se je zbralo k slovesnosti 20 sobratov. — Vsopred cerkvene pobožnosti je bil sledeči: Ob 9tih otvoritev konference z običajno molitvijo v cerkvi sv. Tomaža. Ob bogato okrašenem oltarju s podobo Srca Jezusovega je daroval sobr. P. Pahor sv. mašo za sodale. Med sv. mašo zares lep nagovor sobr. J. Fona o načinu, namenu in izredni

važnosti posvetitve naše sodalitete družine Božjemu Srcu. Po sv. maši slovesna posvetitev coram Exposito. (Recitali smo formulo consecrationis, odobreno od sv. Stolice za posvetitev družin). Tantum ergo in blagoslov.

Radi večje zbranosti in da ne bi nihče motil ljubke pobožnosti, izvršili smo celi obred januls clausis. Službo cerkvenika, strežnikov, organista in pevcev opravljali so sodali sami. Modus, ki se je obnesel in je zato priporočljiv tudi drugim sodalitetam.

Po sv. maši v župnišču nadaljevanje konference. Predsedovalo je tudi tu takorekoč Božje Srce, kraljujoče na okinčanem podstavku. **Dnevni red:**

- 1.) Prečitanje zapisnika zadnje konference.
 - 2.) Poročilo dekana Novaka o položaju v sodaliteti.
 - 3.) Referat sobr. Josipa Godniča: »Kako naj začnemo z akcijo za posvetitev družin presv. Srcu Jezusovemu v naših župnijah in koristih, katere ima od te posvetitve pričakovati naše ljudstvo?« (Glej današnji članek!)
 - 4.) Referat sobr. P. Coelestina Lojk — O. Cap. »Srce Jezusovo globočina vseh čednosti« — zlasti z ozirom na bratsko ljubezen med sodali in na correctio fraterna.
 - 5.) Referat sobr. Fr. Črnigaja: »Srce Jezusovo vir vse tolažbe«.
 - 6.) Pri volitvi je bil izvoljen rektorjem sodalitete sobr. dekan Novak.
- V smislu poročila sobr. Godniča je konferenca poverila skrb za izvršitev posvetitve družin Srcu

Jezusovemu kakor tudi za splošno pobudo in nabavo raznih potrebščin (podob Srca Jezusovega) posebnemu odseku s sobr. dekanom na čelu. V odsek sta stopila tudi sobrata J. Godnič in Fr. Črnigaj.

Do tu slavnostni del konference! Imeli smo krasen dan, poln notranje tolažbe in vspodbude. Hvala božjemu Srcu!

—:—

Izpolnili pa smo s pridnim delom še ostali čas. Po kosilu je naš urednik, sobr. Rejec, obširno razvijal in utemeljeval naš narodni in socialni program, kakor mislimo stopiti z njim pred društvo »Edinost« in pred slovensko javnost. — Poročal je tudi o ustroju Zbora, na kar je konferenca imenovala svoje člane v vse odseke, v kolikor ni tega že prej storila.

Tako lepih in plodovitih dni kot je bil 7. junij bi si želeli še veliko — želimo jih pa tudi vsem bratskim sodalitetam.

Skrbite najprej za božje kraljestvo.

V. Šček.

Sedanost tiči globoko v materializmu. Materializem obvladuje življenje večine ljudi. Tem je življenje pridobivanje denarja in uživanje. Materializem praznuje zmagovalstvo v javnem življenju, v šolstvu, v vedi in umetnosti in v politiki. »Zboljšajmo poljedelstvo, dvignimo industrijo, ustanavljajmo železnice, bojujmo se zoper bolezni, nastanimo izobrazbo vsepovsod in vrzimo izobilje v vsako vas in koč, spremenimo solzno dolino v domovino sreče, v raj.« Za to naj skrbe države, parlamenti, stranke, organizacije, društva v mestih in na deželi, na zborovanjih in sejah. Kako se peha ves svet za pozemeljsko srečo! In kako tudi ne! Nemirno je naše srce, sreče si želi.

In vendar, glej čudo! Še nikdar toliko skrbi za časnost pa tudi še nikoli toli žalostnih pogledov v bodočnost, toliko pomanjkanja in nezadovoljnosti. Kedo ne toži zavoljo splošne draginje, in nihče ne ve za izhod? Koliki delajo in se trudijo s posušeno pridnostjo, da bi si kaj pridobili, in vendar kaže končni račun izgubo. Razmerje mej delodajalcem in delojemalcem, med ubogim in bogatim je čimdalje bolj napeto. Ne gre naprej navzlic vsem pridobitvam, novega časa, in nazvlic vsem prizadevanjem vzdihuje poljedelstvo in obrt.

Odkod ta pojav, to protislovje med delom in uspehom? Javno življenje dela brez Boga; oho upa, da se da doseči zveličanje brez Boga; sploh

ne ve za Boga, pozna le pozemeljsko življenje in vrnje samo v denar. »Vera v denar«, to je moderni Čredo. Zato pa bodo narodi poizkusili, kako onemoglo je tako početje. Qui habitat in coelis iridebit eos! Bog po svojem zakonu prekrizuje boguodtujeno delo, ki hoče zgraditi babilonski stolp. Pravi sicer svet, da je zgodovina učiteljica sveta, ali on te učiteljice noče poslušati. Bog odreka svoj blagoslov, da bi narodi spoznali, da tudi pozemeljske sreče ni, ako ni od Boga. »Vsak dobri dar je od zgoraj, od Očeta luči.« To je božji pouk o izvoru in predpogojih sreče za narode. Kaj pomaga ves trud, če ga Bog ne blagoslovi? In kako naj blagoslovi nekaj, kar mu noče služiti? Dokler bodo države in narodi in stranke odrekale Bogu svojo službo in bodo gradili srečo neodvisno od Njega, bodo nahajali v Bogu svojega nasprotnika, ki so mu na razpolago vse neskončne sile, da obrezuspeši blazno početje nas malih črvčkov.

Venomer se ponavlja, kar se je dogodilo Judom. Po povratku iz Babilona so se lotili obnovitve opustošene domovine: zidali so udobne hiše, njive so obdelovali, vinograde so zasajali; hoteli so dvigniti kulturo in si ustvariti srečo. Mejem pa so pustili opustošeni tempelj v nemar in na Boga so pozabili; mislili so na svoje hiše, za hišo božjo se niso brigali. Zato jim je Bog prekrizal račune. Zakaj takole je govoril Gospod: »Ali je

zdaj čas za vas, da stanujete v okinčanih hišah, moja hiša pa je opustošena? Tako govori Gospod vojnih trum: vzemite si k srcu, kar delate. Mnogo sejete, ali malo žanjete; vi jeste, a se ne morete nasititi; vi se oblačite, a ni vam toplo; in kedor dobi plačilo, ga dene v preluknjano vrečo. Tako govori Gospod vojnih trum: vzemite si k srcu, kar delate. Pojdite v gore po les in zidajte mojo hišo; to mi bo všeč in to me bo slavilo. Vi gledate po izobilju, a pride pomanjkanje; vi nosite v hišo, a jaz vse razpihnem. Zakaj vse to? vpraša Gospod vojnih trum. Ker je moja hiša zapuščena, in vsakdo od vas si je sebi postavil hišo. Zato vam je nebo zaprto, da ne bo rosilo, in zaprta zemlja, da ne bo rodila; in jaz sem priklical sušo nad deželo in nad gore, nad žito in vino, nad olje in vse, kar rodi zemlja, nad ljudi in živino in nad vse delo vaših rok.

Pretrsljive besede, ki se zde da so kakor nalašč namenjene našemu rodu, ki skrbi za vse

bolj kakor za zveličanje duš. Vse tako zamotano socialno vprašanje bi bilo rešeno, ko bi šle svetu v meso in kri besede: »Iščite najprej božje kraljestvo, in vse drugo vam bo navrženo«. Bodite kristjani, in še nekoliko dobre volje, pa bi se socialno vprašanje rešilo. Danes pa žal skuša večina socialnih reformatorev rešiti svetovno vprašanje brez ozira na Boga. Kako lepo je povedal naš Gospod: »In vsak, kdor sliši te moje besede in ne dela po njih, je podoben neumnemu možu, ki je sezidal svojo hišo na pesek; in ulila se je ploha in pridrle so reke in zapihali so vetrovi in udarili ob tisto hišo, in padla je, in njen padec je bil grozen.«

Vse svet preobrazujoče teorije in stranke, ki so v nasprotju z duhom krščanstva, zidajo na pesek; ne gradijo, mariveč podirajo. Zidali bodo ti, ki bodo sicer delali, zares delali, a obenem bode njih najvišji pravec izražen v besedi »skrbite najprej za božje kraljestvo«.

Krščanski nauk za prvence. ¹⁾

Leopold Cigoj.

Ubožec se razveseli vsakega daru. Lahko rečemo: Pravi reveži smo bili do zadnjih časov tudi Slovenci na katehetskem polju, reveži glede katehetskoga slovstva in tozadnjih pripomočkov. Če izvzamemo znane Kragljeve kateheze za začetnika in pa še res krasne Kržičeve biblične kateheze za nižjo stopinjo ljudskih šol (objavljene v »Krščanskem Detoljubu« — letnik VI. - XII. od l. 1893.-1903.) izdelanih katehez nimamo. Kragljeve kateheze so veliko v rabi — Kržičevih pa mnogi niti ne poznajo. Škoda zares, da niso bile ponatisnjene! Tako toži tudi priznani veščak dr. Fr. Ušeničnik v svoji »Katehetiki«. — (»Duh. pastir« — l. 1915. — pag 271.) Zato so ostale te prelepe kateheze več ali manj skriti biseri, in solnce toplega Kržičevega srca ni moglo posijati v vse naše šole.

Piljevi dekreti o otroški sv. spovedi in sv. obhajilu so poklicali v življenje še »Kateheze za prvence« in neumorni ljubljanski vladika dr. Ant. Bonaventura Jeglič je sestavil »Kratko navodilo starišem o verskem pouku majhnih otrok« ter »pripravo otrok za prvo sv. spoved, prvo sv. obhajilo in sv. birmo«. Razen posameznih navodil v »Voditelju«, po večini izpod peresa mšgr. Kržiča ter nekaj katehez v »Slovenskem Učitelju« pa nimamo prav ničesar več v tem pogledu. Zares: Veliko ubožstvo!

Nemško vzgojeni, smo se morali ob nemških virih izpopolnjevati. Avtorji kot Mey, Gürtler, Bobelka, Pichler, Stieglitz, Spirago, Seipel in drugi se bliščijo v duhovskih bibliotekah in to ne samo v čast in kinč ampak za največjo potrebo, ker domačega nič nimamo.

Splošna je tudi tožba, kako težko umljiv je naš katekizem; iz vseh krajev se je že stokrat in stokrat ponavljal klic po reformi te učne knjige. Morda nam obetani svetovni katekizem prinese zaželene olajšave. Dasi s katekizmom le bolj nerodno izhajamo, vendar mu zna vesten katehet, ki se pridno pripravlja za vsako uro, vdahniti potrebne življenja ter ga prilagoditi razumevanju svojih katehumenov. Za nižje stopinje, posebno za prvence, pa nismo sploh imeli sistematično urejene knjige; tipali smo okoli in iskali smernic po nemških knjigah, večkrat preobširnih za naše razmere.

Zato moremo le z največjim veseljem in zadoščenjem pozdraviti najnovejši pojav na katehetskem polju, knjigo, ki odpravlja ta veliki nedostatek v naši katehetski literaturi. Katehetsko društvo v Ljubljani je izdalo lani »Krščanski nauk za prvence« ter mu dodalo v posebni brošuri »Navodilo katehetom o uporabi te knjige«. Knjigo sta odobrila oba ordinariata - ljubljanski in lavantinski, založil jo je škofijski ordinariat ljubljanski, natisnila pa Jugoslovanska tiskarna. Obe knjižici se dobl-

¹⁾ Izdalo katehetsko društvo v Ljubljani.

vati tudi v knjigarni »Kat. tiskovnega društva« v Gorici, via Carducci štef 2. Cena »Kršč. nauku« L. 1.80, »Navodilu« L. 1.50.

S tem izdanjem smo dobili nujno potrebno in splošno zaželjeno šolsko učno knjigo za nižjo skupino naših ljudskih šol, z vsemi potrebnimi navodili za sistematično podajanje verske stvarine v nižjih razredih.

»Krščanski nauk za prvence« je sestavljen po načrtu in metodi, ki je bila priporočena na dunajskem kongresu za katehetiko l. 1912. Katehetskemu društvu je pri sestavi te knjige služila za vzor nemška knjiga iste vsebine, namreč: Wilhelm Pichler-jev: »*Katolisches Religions-büchlein*«.

Priznani katehet se je pečal 14 let s sestavo te knjige. Leta 1912. je že mogel na dunajskem kongresu predložiti svoj obširno izdelani načrt, septembra 1913. l. pa je knjiga prvič izšla. Kako veliko zanimanje je vladalo v katehetskih krogih za to novost, kaže dejstvo, da je bilo v sterilnih vojnih letih, ko je vojska ubijala dom in šolo, razprodanih ničmanj ko 35.000 iztisov. Knjiga je skrbno izdelan manuale za kateheta in katehumene in ima še to prednost pred vsemi dotedanjimi publikacijami, da tvori pravi »biblični katekizem«, ki razlaga božjo blagovest v zgodovinski obliki t. j. katekizmovi nauki se snujejo na podlagi bibličnih zgodb.

Ta oblika podajanja se je v nižjih razredih dosedaj edino obnesla. In ravno ta knjiga kaže sproti lepo zvezo zgodb s katekizmom kakor tudi praktično uporabo v otrokovem in kristjanovem življenju sploh.

Avtor je izročil knjigo katehetskemu odseku avstrijske Leonove družbe; le ta se je pečal z njo v 19 sejah, ter jo presojal s teološkega, pedagoškega ter katehetskoga stališča. Univerzitetni profesorji dr. Döllner, dr. Innitzer, in msgr. dr. Lehne ter profesor Seipel so jo pregledali v stvarnem oziru glede na njeno biblično, dogmatično in moralno vsebino. Tako nudi knjiga res nekaj lepega, nekaj popolnega. — Krasi jo 70 lepih barvanih slik.

Do marca 1918. l. jo je odobrilo že 14 ordinarij — tako vratislavski, brnski, krški, kraljevogradski, ljubljanski, lavantinski, litomeriški za lat. rit., olomuški, praški, solnograški, stanislavski, tridentinski in duhajski. Ta številna odobrenja pač najbolje govore za notranjost in praktično vrednost knjige. P. L. i n d e n o v katekizmu npr. je izšel že l. 1910., je bila dovoljena uvedba knjige v šoli in še to le za poizkus.

Po Pichlerjevi knjigi torej je poskrbelo katehetsko društvo v Ljubljani »krščanski nauk za prvence«; vendar se slovenska izdaja v marsičem močno razlikuje od Pichlerjeve in jo celo izpopol-

njena in še praktičnejša, osobito, kar zadeva nauk o sv. zakramentih.

»Navodilo« daje podrobne informacije o uporabi knjige tako za kateheta kakor za katehumane. Pridejane so tudi tri izdelane kateheze kot prvi pouk za najnižjo skupino. V prvem letu namreč ni možno takoj začeti z zgodbami. Treba je otroke nekoliko privaditi na šolo ter jih poučiti o najpomembnejših stvareh. Omenjene tri kateheze (1. Kaj se bomo učili?... 2. Križ — krščanski pozdrav... 3. Bog vse vidi...) bodo v tem oziru gotovo dobro došle.

»Krščanski nauk« je namenjen v ugodnih razmerah za tri prve razrede ali tri letnike; zadostuje pa tudi za štiri, ako katehet stvarino razdeli. S pomočjo raznih označb bo lahko odbral, kar spada v posamezne letnike. Prvo leto otroci še nimajo knjige, katehet se je pa drži; posluhuje se tudi stenskih slik. — Slovenska izdaja nima, razen naslovne, nobenih slik. V vojski jih ni bilo mogoče dobiti. Tudi papir ni pripraven za reprodukcijo lepih — barvnih slik. Druga izdaja pa, upamo, bo že ilustrirana.

V drugem letu se ponavlja snov I. razreda s primerno poglobitvijo posameznih naukov. Otroci že imajo knjigo.

V tretjem letu se obdelava kršč. nauk v celoti. Katehet bo seveda stvarino od leta do leta modro razširjal, kakor kažejo označbe ter se tako izognil nevarnosti, da bi trikrat isto ponavljal.

»Sicer velja itak pedagoško pravilo, da se morajo prva šolska leta obdelati in sicer vsako leto vse glavne resnice iz vseh poglavij katekizma.

To so one resnice, ki jih mora vsak kristjan vedeti in verovati, da more živeti kot kristjan. A ko glavne resnice leto za letom ponavljamo, obenem učno stvarino razširjamo in poglobljamo. Tako se pouk prilagodi duševnemu razvoju otrokovemu; budi in hrani pa se tudi zanimanje pri otrocih. V didaktiki imenujejo ta način poučevanja pouk v koncentričnih krogih. Po tem načrtu so zasnovani vsi novejši katekizmi, po tem načrtu tudi »Kršč. nauk za prvence«.

Glavni razlog za pouk v koncentričnih krogih je psihološki zakon in vsakdanja izkušnja, ki nam pravi: Do jasnega spoznanja kake reči ne pridemo kar naglo, skokoma, ampak stopnjoma in polagoma. Kar prvič slišimo ali vidimo, o tem imamo samo splošne megle obrise. Da reč dobro in natanko spoznamo, jo moramo večkrat iznova opazovati in proučevati. Če naj torej otroci vsaj o glavnih resnicah naše svete vere dobe primerno znanje, in če naj se jim te resnice vtisnejo globoko v spomin in srce, jih moramo leto za leto ponavljati. — (Dr. Fr. Ušeničnik: »Katehetika«. Duh. pastir l. 1915. (str. 126.) Nadškof A. r. g. O. r. u. b. e r. j. e že rekel o tej stvari: »Nur durch

stufenweises Fortschreiten der Erklärung in wiederholter Behandlung derselben Gegenstände kann die wahre religiöse Bildung bewirkt werden.» (Praktisches Handbuch der Katechetik I., Salzburg 1836, 16.) In Wilmann pravi: »Es ist eine allgemeine Maxime, daß der Schüler mit dem Lehrbuche verwachsen soll.« (Rolofts Lexikon der Pädagogik, I., 137.) To pa je zopet možno edino na zgorajšnji način. — Tudi v tem se torej kaže važna prednost v sestavi naše knjige.

Dalje: »Krščanski nauk za prvence« vsebuje skoraj vse, kar je treba učiti v ljudski osnovni šoli. Sodimo, da bo zlasti pouk za prvo spoved in sv. obhajilo s pomočjo te knjižice izdatno olajšan. — Načrt v knjigi je umerjen za najbolj ugodne razmere: imeli smo pa pred očmi zlasti tudi pedagoške šole, kjer se bo moglo za silo izhajati tudi samo s to knjigo. Knjiga je namreč kašipot; po tej poti bo hodil katehet s svojimi gojenci, pa se bo razlagaje oziral na desno in levo, v kolikor bo po svojih razmerah spoznal za potrebno ali izvršljivo. Če bo treba, bo šel hitreje naprej in bo sam dočlil, kaj se v sili opušta.

Sv. pismo je povzeto po izvirniku kolikormoč doslovno. Izrazi so po možnosti taki, da bodo splošno umevni. Vedno se pa ni mogoče izogniti izrazu, ki je manj znan, ker moramo skrbeti za enotnost jezika v vseh delih Slovenije, pa tudi za to ne, ker bi drugače trpela pravilnost in točnost izražanja. Tu bo moral pomagati katehet, ki mora rabiti v začetku namesto neobičajnega izraza umevno domačo besedo. Treba je presoditi, kaj svetemu nauku pristaja. Preveč presajati na otroška tla, da se izgubi resnost, je škodljivo.

Nekatere zgodbe so preveč skrajšane. S primernim uvodom pa mora katehet vse potrebno nadomestiti ter otroke uvajati v razpoloženje, kar zahtevajo metodna pravila tudi za druge zgodbe. V skrajšanem besedilu so glavne stvari bolj poudarjene in bo zato pri učenju manj truda.

Zgodba o »poslednji sodbi« se je sprejela v knjigo zato, da se nanjo pravočasno (t. j. okrog velike noči) naveže nauk za prvo spoved.

Učna snov je precej obilna: zlasti pesmi je sprejetih več, kot jih more prečitati najidealnejša šola. Sprejeli smo jih več, da so na izbiro.

Ako je katera učna enota bolj pičla, ali je snov (v 2. in 3. letu) že bolj znana, naj se porabi čas za ponavljanje in za priučevanje potrebnih molitvic. Tudi na praznike cerkvenega leta je treba prilično opozarjati.

Kjer otroci niso ločeni po razredih in ima katehet pred seboj več letnikov obenem, podaja naj za vse letnike skupno. Kar je namenjeno najmlajšim, podaja preprosto in kar moč nazorno; vmes pa pove za višjo skupino tudi globlje nauke, ki jih nižje skupine popolnoma ne umejo. V takih

okolščinah bo kazalo učno stvarino olajšati, oziroma manj potrebno izpustiti.

Knjiga vsebuje tudi podroben učni načrt, ki je iz njega razvidno, kako se pouk v vsakem razredu sistematično razvrščuje in izpopolnjuje. — Več glej v »Navodilu« samem!

Katehetskó društvo želi pri drugi izdaji uvaževati vse stvarne predloge. Tozadevna poročila je naslovljati na A. Čadeža, tajnika katehet. društva v Ljubljani.

»Krščanska škola« — list za krščansku obuko i uzgoj, ki jo urejuje prof. Ferdo Heffler v Zagrebu in ki je od lani skupno glasilo slovenskih in hrvatskih katehetov, prinaša ta posnetek iz »Navodila« in potem pravi: »S tim u vezi ponovno upozornjemo drugove na osnovnim školama, da taj udžbenik o d m a h naruče i po njemu rade.« — Torej bo knjiga sprejeta tudi v Hrvatski, kar zopet glasno govori za nje praktično uporabnost. »Knjigi se je treba privaditi, pa gre. Katehetom novincem pa bodo zlasti dobro služile Pichlerjeve kateheze, doslej dva zvezka, Wien-Volksbundverlag: »W. Pichler: Katechesen für die Unterstufe der Volksschule im Anschlusse an das von ihm verfasste »Katholische Religionsbüchlein.« — Posebno važen je prvi del, kjer avtor pojasnjuje, kako je treba prvencem razlagati verske resnice. V. Pichler je mož, ki zna po otroško govoriti; primere njegove so naravne, prilagojene mladinskemu življenju. Tudi stari katehetje se morejo od njega marsikaj naučiti.« (»Vzajemnost« — 1919 — str. 63.). Veliko hvalo poje tem katehezam tudi katehet Franz Rauscher v »Cristlich-pädagogische Blätter« 1919 — str. 17. Torej: Tolle et lege!

Dalo bi se sicer tudi h »Krščanskemu nauku za prvence« marsikaj pripomniti, a ne pozabimo, da nobeno človeško delo ni popolno. Tudi ne more ena knjiga vstrezati vsem razmeram in značajem ter okusom. Gotovo pa je, da boljšega dosežaj nimamo. »Sicer pa je glavni činitelj dobrega poučevanja bolj katehet sam nego knjiga. Če bo vesten in se bo dela lotil s toplo vneto, zajemal bo iz knjige dobro jedro ter je poživil še s svojo metodo.« (Navodilo).

Skrb naša bodi da se s knjigo seznanimo in jo proučimo! Na katehetskem sestanku bo govor, tudi o knjigi in o metodi, v njej zastopani. Zadeva je predložena našim ordinarijem s prošnjo, da knjigo odobré, čemur so naklonjeni. Kat. tiskovno društvo v Gorici poskrbi za zašodno število izvodov iz Ljubljane. Presadimo že s prihodnjim šolskim letom to katehetskó cvetko na domačo gredico v polni zavesti, da vršimo eminentno dušnopastirsko delo, ako skrbimo za dobro katehezo v šoli. — Zato pa nam je potrebna dobra knjiga in zraven študij ter vestna priprava. Ker pa načenjamo s tem nov tema, končam z nemško prislovico, ki pravi:

»Rast'ich, so rost'ich«. Tudi na katehetskem polju potrebujemo vedno nove pobude, vedno novih misli. Te pa nam prinese ravno katehetskí študij. V teh časih, polnih verskih in moralnih blodenj in zmot, mora nam biti ljubezen in skrb za mladino naša najsvetejša naloga in punčica našega očesa! Za to ljubezen pa se bomo ogrevali ob božjem Srcu

nebeškega Mladinoljuba. Premišljajmo torej pogosto Njegovo ljubezen do otrok, pa tudi Njegovo skrb, da bi jih utrdir v dobrem ter obvaroval pohujšanja. Pod Njegovo varstvo postavimo svoje katehetsko delo in vse svoje prizadevanja za obrambo verskih svetinj naše dece v šoli! Kristus živi, Kristus vlada, Kristus zmaga!

Za zблиžanje in izjedinenje.

J. Kos.

Za zблиžanje in izjedinenje zapadne in vshodne cerkve se je že veliko govorilo, pisalo in storilo od časa razkola do naših dni. Velika in nepretrgana prizadevanja, da bi se obe cerkvi izjedini, opazamo od 8. ekumenskega koncila v Carigradu (l. 869.) do 15. stoletja. Do te dobe je smatrala zapadna-katoliška cerkev zблиžanje in izjedinenje z vshodno cerkvijo za svojo poglavitno nalogo, smatrala je **spravo z razkolnimi brati** za življensko potrebo. Besede sv. evangelija: »Pojdi najprej spravit se s svojim bratom,« (sv. Mat. 24) ne veljajo samo za posameznika ampak tudi za skupščino, in besede sv. Jakoba: »Bratje moji, če kdo zaide od resnice izmed vas in če ga kdo nazaj pripelje, mora vedeti, da kdor grešnika obrne od njegove krive poti, bo rešil njegovo dušo smrti in bo pokril veliko grehov,« so vodile sv. cerkev v prejšnji dobi, da ni ničesar opustila, kar bi dovešlo do sprave z razkolnimi brati.

Po 15. stoletju je pa cerkev imela dovolj opravka z luteranizmom, in prejšnje aktualno vprašanje je stopilo bolj v ozadje. Vshodno vprašanje je za nekaj stoletij popolnoma vtihi. Nobeden resen korak se ni v zadnji dobi storil do papeža Leona XIII. za zблиžanje. Pod tem papežem se je zopet obudilo staro pereče vprašanje in njegov glas je hvalabogu dobil tudi srčnega odmeva v plemenitih srcih. Med najodločnejše borilce vshodnega cerkvenega vprašanja lahko prištevamo Vladimira Sergejeviča Solovjeva, največjega ruskega misleca, ki je z globokim preroškim duhom naznanil pot kulturnemu razvoju ne le ruskega naroda temveč celega kulturnega sveta. Pozival je krščanski svet k miru in iskrenemu prijateljstvu, da bi odvrnil pretečo strašno svetovno katastrofo. Kako preroško umestni so bili njegovi pozivi, nas učijo dejstva.

Vladimir S. Solovjev se je rodil leta 1853 kot sin pravoslavnega duhovnika Serg. Mihajloviča, ki slovi kot ruski zgodovinar. Komaj 21 let star, je bil Vladimir že poklican na modroslovski oddelek vseučilišča v Moskvi, kjer je predaval le do leta 1877.

Spoznal je, da je edinost z Rimom za Ruse nujno potrebna; sicer bo ruska cerkev poginila v tesnih sužnih sponah državne oblasti. Javno zastopanje te misli mu je nakopalo obilo sovraštva, tako da je zapustil Rusijo in se preselil na zapad. V Zagrebu je nekaj časa živel in delal pri zgodovinarju kanoniku Račkem. L. 1889. je v francoski pisani knjigi: »Rusija in vesoljna Cerkev« javno izpovedal svojo katoliško vero in združitev s katoliško Cerkvijo. — Leta 1896. je pred pričami prestopil v katoliško cerkev v katoliški kapeli v Moskvi.

Umrl je leta 1904. uničen telesno od bolezni in potr duševno, ker ga njegov narod ni hotel poslušati in se vrniti v pravo cerkev Kristusovo.

Kakor v preroškem gledanju je še napovedal Rusiji strašno gorjé, ker noče porabiti edinega sredstva za rešitev, t. j. združitev z Rimom, zato pa je poln bridkosti nad nesrečo, ki grozi ruskemu narodu, umrl.

Njegova dela se odlikujejo po odkritosrčnosti in globokosti misli. V povesti »Treh razgovorov« obdeluje svoje razmišljanje o zlu in kot zaključek tega razmišljanja podaja kratko povest o antikristu, ki je izšla v katoliški bukvarni v Ljubljani in se prodaja tudi v katoliški bukvarni v Gorici.

Vladimir Serg. Solovjev je odkritosrčno in nevstrašno izpovedal svoje prepričanje in deloval z vso ljubeznijo in gorečnostjo na najvplivnejših mestih za zблиžanje in izjedinenje obeh cerkva. Njegov nastop za zблиžanje in izjedinenje je brez primera v zgodovini tega prizadevanja.

Iskal je stika in zveze z najimenitnejšimi pisatelji ruskega naroda in ostal tudi v tesni zvezi z njimi v dosego svojega namena.

Tako piše Ilja Tolstoj v svojih »Vospominanjah« o razmerju Solovjeva do L. Tolstega, svojega očeta:

Svoj čas je Solovjev čestokrat posečal očeta, in jaz ne pomnim slučaja, da bi njihovo snidenje končalo brez strašnih sporov. Vsakikrat, ko sta

se srečala, sta si dajala besedo, »ne srdi se,« in vsakikrat sta končala na ta in isti način.

Bilo je, ko so pri nas sedeli gostje; za večernim čajem teče oživiljen pogovor. Solovjev molči, vsi so veseli; nato kakor bi se nepričakovano domislil kakoršnegakoli abstraktnega vprašanja, začne oče govoriti in obračajoč se neprestano nekoliko v stran Vlad. Solovjeva, začenja izražati besedo za besedo, in končalo se je s tem, da odskakujeta s svojih mest, in začenja se nevsmiljeni prepir. Dolga suha figura Solovjeva z razvejanimi krasnimi lasmi se začne kakor majevnik pregibati po sobi; oče se srdi in glas se povzdiguje, in do konca večera jih ni mogoče več razgnati.

Kedar se gosti razhajajo izide oče pospremljat jih v spredno sobo in pozdravljajoč se s Solovjevim, drži njegovo roko v svoji roki in gleda mu v oči s hudomušnim nasmehom in ga prosi, naj se ne srdi zaradi njegove gorečnosti.

Neumorno delaven, je Vladimir Serg. Solovjev mnogo potoval po Rusiji in po drugih deželah s svojimi najplemenitejšimi nameni.

Namena svojega ni dosegel. A seme, katero je sejal, bo vsklilo in rodilo sad ob svojem času. Trud njegov in žrtve njegove se ne bodo izgubile. Umrl je mož, a duh njegov živi. Zbližanje in izjedinenje se mora izvršiti! Njegovo delo se mora nadaljevati. Vest prihaja od vshoda, ki nas potrjuje v našem mnenju in stremljenju. Naš somišljenik piše: Čas je napravil svoje. Gospod nas je poučil s trpljenjem, ki smo ga prenesli v dobi te strašne vojne — nastopila je žetev. Živo mi je v spominu svetli dan, ko je Jezus sedeč na Jakobovem vodnjaku rekel svojim učencem: »Ali ne pravite vi, da je še 4 mesece in pride žetev? — Glejte! Vam povem: Povzdignite svoje oči in poglejte polje je že belo za žetev. In kdor žanje: prejme plačilo in zbira sad v večno življenje, da se skupaj vesele, kateri seje in kateri žanje. Kajti v tem je resničen pregovor: Drugi seje in drugi žanje.

Znanstvo.

Kantov kritizem in temelji krščanstva.

Dr. Jos Ličan.

B.

1. Kantov eudaimonologični in deontologični dokaz.

Preidemo na drugo stran Kantovega dokazovanja. Z razumom se Kant ne bi mogel povspesti do spoznanja božjega bivanja. Ta dokaz, ker je »a posteriori« — nima zanj trdnosti in izvestnosti. Vendar da reši etično in moralno načelo, oprijel se je drugega dokaza, ki se mu zdi »a priori«. Živo čuti vsakdo v svoji notranjosti npravni zakon, ki mu veleval: dobro stori, opusti slabo! Vsakdo čuti v sebi težnjo po sreči, po neskončni sreči. Toda vsi ti pojavi v naši notranjosti se ne morejo dovolj razložiti, če ne sprejememo, da biva prvi zakonodajalec in neskončno popolno bitje, po katerem teži človeška volja kot cilju svoje neskončne sreče. Vsléd tega pravi Kant: Sestav npravnosti je nerazdružljivo spojen z blaženostjo.¹⁾

Kant je torej združil katoliški eudaimonologični dokaz (iz težnje po blaženosti) z deontologičnim (iz npravne obveznosti). Le ta dva dokaza

mu imata izvestnost, ker jih vsakdo — brez modroslovne spekulacije, koji dozna s svojim »praktičnim razumom«. Pod praktičnim razumom ume Kant voljo: »Der Wille ist nichts anderes als die praktische Vernunft«.

Tu se vjema rezultat Kantovega razmišljanja s krščanskim načelom: Vendar — je Kant tu ubral pot, ki je zavedla človestvo v velike zmote. Kot izhodišče dokazovanja si je izbral voljo, notranje čustvovanje; in s tem je postavil temelj naukom, ki trde: vera nima z vedo ničesar opraviti, vera je stvar srca, je le neko čustvovanje; V veri ni treba iskati resnic, ki jih moramo verovati, temveč le blažilna čustva. Kant je postavil stem tudi princip imanence, princip subjektivnosti, sploh je izročil celotni npravni zakon le subjektivnemu samoljublju. Toda o tem pozneje. Ogledmo si, kako je Kant — dočim je hotel le iz srca in ne tudi iz razuma doznati Boga — postavil nove temelje etiki in morali, temelje, ki nasprotujejo krščanstvu, temelje, ki so pa tako trhli, da ne morejo vzdržati prave npravnosti. Njegovi temelji se podirajo — in mi zvemo v naših dneh — kako pehajo človeštvo v brezno pogube.

¹⁾ Kritik der reinen Vernunft V. 616.

Lepo sicer pravi Kant: »Zwei Dinge erfüllen das Gemüth mit immer neuer und zunehmender Bewunderung und Ehrfurcht, je öfter und anhaltender sich das Denken über damit beschäftigt: der bestirnte Himmel über mir und das moralische Gesetz in mir.... Der erstere Anblick einer zähllosen Weltenmenge vernichtet gleichsam meine Wichtigkeit als eines tierischen Geschöpfes, das die Materie, daraus es ward, dem Planeten, (einem blossen Punkt im Weltall,) wieder zurückgeben muss, nachdem es eine kurze Zeit, (man weiss nicht wie,) mit Lebenskraft versehen gewesen. — Der zweite erhebt dagegen meinen Werth, als einer Intelligenz, unendlich, durch meine Persönlichkeit, in welcher das moralische Gesetz mir ein von der Thierheit und selbst von der ganzen Sinnenwelt unabhängiges Leben offenbart, wenigstens so viel sich aus der zweckmässigen Bestimmung meines Daseins durch dieses Gesetz, welches nicht auf Bedingungen und Grenzen dieses Lebens eingeschränkt ist, sondern ins Unendliche geht, abnehmen lässt.« (Werke IV.—288).

Kant se je zamislil zlasti v dravni zakon, ki je napisan v srcu vsakega človeka, ter sklepa: »Moralni zakon obstoji v soglasju med svetostjo (pojavom vesti) in pa med blaženostjo (svetovnim redom). Tega soglasja pa ne moremo iz npravnega zakona samega obrazložiti. Nujno moramo postaviti vzrok tega soglasja, ki je izven nas. In ta vzrok ne more biti drugi, kakor Bog.²⁾ Do tedaj bi bilo Kantovo dokazovanje pravilno. Kar preide na točko o težnji po blaženosti: Praktični razum — pravi — teži po dobrem, po najvišjem dobrem. Ker pa to naravno teženje ne more biti iluzorično in ker človek te popolne blaženosti ne more doseči v tem življenju, potrebno je, da sprejmemo posmrtno življenje. V tem doseže vsaka(?) duša (poštenjak ali zločinec) po neskončnem progresu (od kod ve to Kant?) najvišje dobro — v Bogu.³⁾ Kantu se je tudi pri tem dokazu spodrsnilo s prave poti. Bistveni rezultat je pravilen, a napačno je, da obljubljuje na svojo roko vsaki duši neskončno blaženost, samovoljno fingira neskončni progres izpopolnitve.

2. Kantov etični sestav.

Nato se uglobi Kant v raziskovanje, v čem obstoji bistvo npravno dobrega in npravno slabega dejanja. In mesto da bi primerjal človeško delovanje z objektivnim božjim zakonom, ga primerja s subjektivnim prepričanjem in postavi to kot vir in merilo vsega npravno dobrega.

Njegova argumentacija je ta-le: Na svetu ni ne bogastvo, ne zdravje, ne nadarjenost, ne kaka

druga svetovna dobrina resnično dobra. Človek jih lahko zlorabi v slabo. Resnično samo na sebi dobro je le dobra volja. Toda volja ni dobra iz objekta, po katerem teži, temveč iz nagiba, vsled katerega deluje. A dobra volja ne more imeti drugega nagiba, kakor nagib dolžnosti. Dolžnost pa tvorita dva principa: prvič objektivni zakon, ki dejanje človeku predpisuje, in pa subjektivno načelo, ki volji nalaga udejstvovanje objektivnega zakona. Dolžnost je torej soglasje s splošnim zakonom in npravnost je soglasje med zakonom in onim subjektivnim načelom.

Da je torej volja npravno dobra mora storiti, kar je zapovedano in pa zato, ker je zapovedano. Če volja zakon izvrši le radi koristi ali nagajenja, je to Kantu k večjemu legalen ne pa praven čin. Moralni zakon pa človek občuti ne v pogojni obliki, temveč kot absolutni kategorični ukaz: Dobro stori! To je kategorični imperativ. Njemu smo dolžni pokorščino ne glede na posledice dejanja, ne glede na plačilo ali kazen, ne glede na to, kdo je ukazal.⁴⁾ Lastno blaženost postavljati kot določen razlog našega delovanja — je Kantu »das gerade Wiederspiel des Prinzips der Sittlichkeit.«⁵⁾

Dalje izvaja Kant: Npravni zakon izhaja iz človeške razumne narave, ki je sama sebi namen. — Človeka se ne sme smatrati kot sredstva h kakemu drugemu namenu. Človek ne sme biti podvržen tuji volji, ki je podvržena po naravnem smotru splošnemu zakonu. Delovati moramo iz čistega spoštovanja do našega notranjega zakona, ne glede na voljo kake druge človeške ali božje avtoritete. Naša volja ima sama v sebi namen, je torej avtonomna.⁶⁾

Čitatelj je iz navedene Kantove dedukcije lahko spoznal, kako je med resnico potrošena zmeta.

Pred vsem ugotovimo, da je v Kantovem etičnem sestavu marsikaj dobrega.

Hvalevredno je, da polaga središče npravnosti v dobro voljo, v notranje pošteno mišljenje in v plemenite nagibe. S tem obsoja Kant odločno epikurejsko, materialistično uživanje zunanjih dobrin. Lepa poteza v tem sestavu je, da se povdaria dolžnost proti vsakemu utilitarizmu, da priznava — vsaj v teoriji — objektivni npravni zakon. S tem zavrača filozofe (kakor Hobbesa), ki vidijo le v civilnih zakonih kriterij dobrega in slabega. Naperjen je proti onim, ki državo obožujejo. Pritrdimo Kantu, ki smatra npravni zakon absolutnim in splošno-obveznim zakonom. Ta zakon je Kantu tako izvesten, da gradi nanj kar celi sestav, na tej podlagi pride do spoznanja, da biva najvišji zakonodajalec — Bog

²⁾ Cathrein, Moralphil. I. 100.

³⁾ Kritik der prakt. Vern. IV. 144.

⁴⁾ Grundlegung der Metaphysik der Sitten, W. W. IV. 20.

⁵⁾ Kritik der prakt. Vern. 41.

Poleg tega pa moramo pribiti gorostasne Kantove zmote, ki hočejo razrušiti temelje krščanske morale in ki so deloma prešle v moderno pedagogiko. Te so zlasti naslednje: 1.) Kant podreja objektivni pravni zakon subjektivnemu »praktičnemu razumu«. 2.) Kant neutemeljeno izključuje vsak drug nagib (n. pr. plačila in kazni) delovanja razven dolžnosti. 3.) Napačno je, da je moralni zakon za nas obvezen — ne glede na Boga — (početek laične in avtonomne morale!) — da je naša volja

avtonomna. 4.) Pogubonosno je, da zameta Kant vse dolžnosti do Boga. (Verski indiferentizem in praktično bogotajstvo). Po lepo donečih besedah pride Kant slednjič čez brezno raznih zmot do strašnega zaključka: »Boga smatrati kot najvišji pojem, kateremu moramo podrediti svoje dolžnosti — ni nikakoršno moralno mišljenje, temveč malikovalstvo!«⁸⁾ — O tem prihodnjič.

⁸⁾ Die Religion innerh. der Grenzen etc. 201.

Kapitalizem in krščanstvo.

Ivan Rejec.

Doktrinarni socializem uči brezbržnost napram religiji in Cerkvi, češ, da je ta zgolj nujno ideološko zrcaljenje ali v nadnaravo prodirani odsev sodobnih gospodarskih razmer. Ko bo socialistična država bodočnosti preosnovala način gospodarstva in proizvodnje, bo sama od sebe preminula tudi religija, izgubivša pogoje za svoj obstanek. Tako K. Marx in njegovi učenci sem do boljševikov. V imenu teh poslednjih Buharin enako razlaga bistvo in postanek verstva v svojem »programu komunistov«. Razmerje oficialnega socializma do krščanstva v znanstveni teoriji zasluži posebne pozornosti, in upam, da bom v prihodnjem zvezku mogel o tem spregovoriti. Toda praktično ali dejansko zadržanje socialnih demokratov nasproti Cerkvi nikakor ne odgovarja gori označeni teoriji, nasprotno: oni vobče sovražijo obstoječo vero in Cerkev, češ, da sta glavna stebra kapitalističnega gospodarskega reda. Odveč je kazati na priče. Zadostuje vzeti v roke katerisibodi socialno-demokratski časnik. — Zanimivo n. pr. za razpoloženje delavstva v Trstu je poročilo v »Dom in Svetu« 1920 str. 147 o predavateljih na »Ljudskem odru«: Etbinu Kristanu in Ivanu Cankarju. Kristan je »v svojih predavanjih redno podaval nekaj požrešnih farjev in histeričnih redovnic, dodobra posekal klerikalnega zmaja in razrušil rimsko Cerkev. Vselej. Brez tega v njegovem predavanju ni bilo.« In glej: »K njegovim predavanjem so vrel zlasti delavci... Ko je davil, sekal in rušil, je dvorana odmevala ognjevitiga ploskanja.« — »Ivan Cankar je bil drug mož... Delavce je motilo, da ni prosto govoril; naravnost uničevalna pa je bila njihova sodba zlasti zato, ker se ni nikoli niti z najmanjšo opombico doteknil Cerkve in cerkvenih ustanov.« »Zato je pa Cankar imel na predavanjih le »boljšee občinstvo, delavcev navadno ni bilo dosti.« — In kar je Trst na debelo, taisto na drobno posta-

ne približno vsak kraj, kjer se ustali socialna demokracija.

In vendar sta krščanstvo in kapitalizem nespravljava sovražnika tako po svoji idejni vsebini kakor po dejanskem nasprotstvu v zgodovini. Da, lahko rečem, da zgodovina pač ne bi mogla pokazati dveh drugih pojavov, ki bi si v dolgi dobi dveh tisočletij stala bolj nespravlljivo nasproti v boju na življenje in smrt, kakor je v boju krščanstvo, v Cerkvi utelešeno, s protivnikom kapitalizmom. Ta boj se je deloma vršil z vnanjimi sredstvi sile in kazni, državno-pravnih in socialnih naprav, a še bolj žilavo in z obeh strani uspešno z orožjem misli in vzgoje, ki je zajemala — ne le posameznike — ampak cele narode in rodove, dolge dobe svetovne zgodovine.

Nihče ne bo tajil, da je kapitalizem v nekatereh dobah na široko zajel tudi cerkvene kroge; tako v poznem srednjem veku in v početku novega. A te dobe so tudi vobče dobe upadka v življenju Cerkve. Božja previdnost je oživila studence obnove od znotraj in očiščujoče nesreče od zunaj: 16. in 18. vek z reformacijo in sekularizacijo.

Pogosto je čuti očitke zoper lakomnost in bogastvo duhovščine. Kdor le nekoliko pozna cerkveno pravo in dejanski položaj duhovščine, mora priznati, da duhovnikov stan ni noben dobičkanosen poklic, od katerega bi bilo moči bogateti.

Cerkveno pravo v gmotnem oziru duhovniku priznava samo to, kar naziva »honesta sustentatio« — spodobno uzdrževanje. A danes so razmere za duhovščino skoro v vseh državah take, da so dohodki mnogih duhovnikov še za uzdrževanje prepičli. Kjer pa so še nekatere bogate nadarbine, kakor na Ogrskem in v Jugoslaviji, kaže cerkvenega duha pripravljenost škofov, žrtvovati preobilno cerkveno zemljo v splošno blaginjo.

Enake vesti prihajajo tudi s Češke. Da bi se pa nižji duhovščini danes očitala lakomnost in bogastvo! Ali ni duhovščina med vsemi stanovi v boju za boljše plačo — daleko — daleko najzadnja?

Po teh splošnih besedah hočem spregovoriti o pojmu kapitalizma in njegovem prvem srečanju s krščanstvom v zgodovini; o krščanskih resnicah in osnovnih idejah, katere v srce zadevajo kapitalizem; ob ustroju družbe v srednjem veku, ko je bila Cerkev kapitalistično izkoriščanje izločila, kakor nikdar prej in slej ni bilo izločeno v nobeni kulturni dobi; končno o vstajenju kapitalizma v novem veku z idejami in početjem pravega »antikrista«.

Umljivo je, da v naših razmerah več okoliščin omejuje znanstveno delo. Obseg našega lista mora že iz denarnih ozirov ostati skromen. Vrh tega je pa naša dežela po vojski tako siromašna na znanstvenih knjigah, da pisec že pri sestavljanju vsakdanje razprave zadeva ob nepremagljivo pomanjkanje. Prosim torej sobrate, naj to upoštevajo, če jim nudim skupino misli, ki so bolj le označene kot pa do neke popolnosti izpeljane.

Kaj je kapitalizem?

Kdor je le površno pogledal v učbenike narodnega gospodarstva ali pa sociologije, je takol videl, da razni misleci v tem vprašanju nikakor ne soglašajo. Ne le, da gredo daleč narazen odgovori socialistov in liberalnih ekonomistov — celo katoliški sociologi se dele ob tem vprašanju v dve bistveno različni šoli.

Starejši liberalni ekonomisti so sploh prezirali pojem kapitalizma kot socialen problem. Zanje je bila narodna ekonomija zgolj »hrematistika« — nauk o bogatstvu brez ozirov na javne blaginjo in pravne zakone. Šele opozicija socialne demokracije in krščanske sociologije je ustvarila kritični pojem o kapitalizmu. Ta kritika soglaša, ko poudarja veliko razdiralno delo kapitalizma na javni blaginji: kopičenje bogastva na eni strani, pogrežanje v bedo na drugi. Obeh skrajnosti: bogastva in uboštva se pa drži tudi moralna propast. Zato kapitalizem ni opustošil le gnotne sreče narodom, ampak tudi njih vero, poštenje — zaupanje v red in avtoriteto, zaupanje v pamet samo. Sodobno splošno anarhično razpoloženje v družbi kulturnega človeštva je vzajemno 200-letno delo anarhične filozofije in anarhičnega kapitalističnega gospodarstva.

Ne soglaša pa kritika, hoteča najti bistvo kapitalizmu, iz katerega izvirajo njegovi pogubni učinki. Socialni demokrati s K. Marxom na čelu brez pridržka postavljajo enačbo kapitalizem = zasebna last proizvodnih sredstev, ki so zemlja,

tovarne, stroji, sirovine, denar. Ta trditev je umevna le v zvezi z naukom o vrednosti in nadvrednosti, ki je »osrednje vprašanje vse socialne ekonomije«, kakor pravi A. Ušeničnik¹⁾ — soglasno z najodličnejšimi ekonomisti.

Naj skušam problem kratko pojasniti zlasti ob vodilu Ušeničnikovih socioloških del.²⁾ Temelj modernemu gospodarskemu obratu je ločitev dela in kapitala v produkciji; njegova gonilna sila pa je profit v različnih oblikah, kot so: obresti, dividende, rente in roparski dobički borzne in trgovske spekulacije. Ločitev dela in kapitala je danes najnavadnejši pojav. Kapitalist da denar, ali kar je denarju enakovredno: stroje in sirovine; sam pa ne dela, ampak najme umskih in ročnih delavcev. Največkrat kapitalist niti ne ve, kje se je njegov denar spojil z delom, ker ga je založil v banke, ki dalje skrbijo za njegovo dobičkanosno uporabo. Lastnik se zadovoljuje s prejemanjem zapadajočih obresti.

Ušeničnik v Sociologiji (l. 1910) razločuje tri stopinje kapitalizma. »Ako imenujemo zlo modernega gospodarskega sistema kapitalizem, to je zlo, da kapital izkorišča delo, tedaj vidimo, da še ni kapitalizem gola produkcija s kapitalom (a). Tudi še ni kapitalizem v pravem pomenu sistem, kjer sta delo in kapital ločena. V tem sistemu sicer že tiči kapitalistična tendenca, a ni da bi se morala uveljaviti. Nasprotna trditev je socialistična zmota (b). Kapitalizem v polnem zmislu kot liberalni gospodarski sistem s svobodno delovno pogodbo in svobodno konkurenco (c). Povečuje pa neizmerno to zlo gospodarstvo z izposojenim kapitalom (obrestovanje) in spekulacija na borzi (d).

S prvim stavkom (a) se vsi strinjajo. »Za to, da bi se odpravila velika produkcija, nihče po pameti biti ne more, ker se časa kolo ne da navrniti nazaj. Kapitalistična produkcija je socialno koristna, če pomeni beseda »kapital« velika stvarna pomagala človeške industrije, orodje, stroje, tovarne itd.« (Ušeničnik, Uvod, str. 77). V tem smislu pravi tako človekoljuben mislec kot je Fr. W. Förster: »Premalo imamo kapitala, ne preveč.« (Christentum u. Klassenkampf).

Zanimiv je pa miselni razvoj A. Ušeničnika gledé drugega stavka (b): »Tudi še ni kapitalizem v pravem pomenu sistem, kjer sta delo in kapital ločena. Nasprotna trditev je socialistična zmota.« Tako določno uči v Sociologiji l. 1910. Tam tudi brani zmerno obrestovanje v smislu modernih katoliških moralistov. »Ako sta delo in kapital ločena, t. j. če lastnik kapitala ni obenem delavec, ali vsaj ni edini delavec, ali če delavec ne dela s

¹⁾ A. Ušeničnik, Naša pota II, 79.

²⁾ A. Ušeničnik, Sociologija, passim, zlasti 763 ss. — Uvod v krščansko sociologijo, 65 ss.

svojim kapitalom, tedaj je že mogoče izkoriščanje. Lastnik kapitala lahko zahteva iz lakomnosti od delavca preveč dela ali mu daje za delo preslabo plačo in delavec se mora v stiski vdati. Ako je dohodek $D = (d + p)$, kjer znači p plačo, zaslužek delavca, a d dobiček kapitalistov za kapital, tedaj se more ob isti tržni ceni proizvodov in istem skupnem dohodku d povečati le, če se zmanjša p . Potem je namreč $D = (d + o) + (p - o)$, kjer znači o oderuški dobiček.³⁾

»Ta sistem,« nadaljuje U., »lahko imenujemo kapitalističen, ker sta v njem delo in kapital ločena, ne moremo pa reči, da je kapitalističen v Marxovem smislu, ki mu je kapital bistveno izsovavec dela.

L. 1899 je v »Kat. Obzorniku« priobčil rajni prof. dr. Jos. Pavlica razpravo o bistvu kapitalizma, kjer brani pojem kapitalizma v Marxovem smislu ter označa danes običajno obrestovanje za oderuštvo. Isti nazor podaja v mali, a še vedno upoštevania vredni knjižici »Socialno vprašanje«. — Gorica 1902. Med nemškimi katoličani sta zlasti Vogelsang in Hohoff držala enako stališče. — Za dr. Jos. Pavlico je njegov brat prof. dr. Andrej Pavlica povzel besedo v isti smeri. Že leta 1909 je priobčil v III. letniku »Časa« str. 465 ss. razpravo »Socialna demokracija in znanost«, kjer razlaga Marxove pojme o porabi vrednosti in menjalni veljavi. Mnogo pomenljivejša pa je njegova razprava v V. letniku »Časa« (1911) str. 58 ss: »Marxov nauk o delu in veljavi.« »Vrednost ali koristnost (Gebrauchswert) kakega blaga se kaže ali udeležuje le pri uporabljanju. Zato se imenuje tudi rabna vrednost. Obilnost rabnih vrednosti imenujemo bogastvo. Rabne vrednosti ustvarja človek s pomočjo narave in naravnih moči. Bogastvo ni izključno plod človeškega dela, ampak tudi narave in sploh božjega stvarjenja. Rabno vrednost tvorijo telesne lastnosti kake stvari. Ako si pa mislimo od kateregakoli blaga telesne lastnosti proč, ostane nam to blago le kot izdelek človeškega dela. To človeško delo je povsem abstraktno, t. j. ni določeno n. pr. kovaško, čevlarsko, mizarstvo itd., ker nima dotični predmet nobene rabne lastnosti več. Če odvzamemo stvarjem njih rabno vrednost, dosledno vse njih čutne lastnosti, in delu, ki je bilo potrebno za izdelek, vsakršno določnost, ostane nam nečutna predmetnost, v koji je vteleseno abstraktno človeško delo. Ta nečutna predmetnost, ki je v vseh stvareh enaka, predstavlja torej le abstraktno človeško delo, ki je v vseh stvareh enako in se razlikuje le po količini, ne po kakovosti. To nečutno predmetnost, predstavljajočo le količino abstraktnega človeškega dela, imenuje Marx v nemščini

Wert, v angleščini value (beri vālju), dr. Pavlica slovensko veljavo.

Važen je v Marxovi teoriji tudi pojem blaga. Blago je rabna vrednost, ki je že pri izdelovanju namenjena za druge potom menjalne pogodbe. Pri takih menjalnih pogodbah torej, pri katerih se menjava blago, ki je bilo že pri izdelovanju namenjeno za prodaj in katerega rabne vrednosti dotični gospodar nič ne potrebuje, prihaja v poštev edino le veljava. Rabna vrednost je sicer predpogoj veljavi, a ta predpogoj se zahteva za vse predmete enako in torej pri menjavanju nič ne izda, ker se poravnava. Menjalna vrednost (Tauschwert) je izraz in oblika veljave, zato sociologi (Marxovci) to zadnjo sploh nazivajo menjalno vrednost. — Izraz veljave kakega blaga v priznanem splošnem ekvivalentu, ki je denar, se imenuje njegova denarna oblika ali cena. V ceni se torej izraža veljava kakega blaga. Cena ni veljava, ampak le izraz veljave. Veljava kakega blaga je količina dela in torej od našega spoznanja, naše volje in od raznih okoliščin popolnoma neodvisna, cena pa je le izraz veljave in kot tak odvisen od našega spoznanja, naše volje in raznih okoliščin. Zato se prav lahko zgodi, da cena ne odgovarja količini veljave, in da je med ceno kakega blaga in med količino veljave, ki je v njem, večkrat prav veliko nesoglasje. V tem pa se navadno skriva oderuštvo.

Pravilo je in ostane, da tvori le delo veljavo. To veljavo nam pa predstavlja denar, in sicer različna količina denarja različno količino veljave. Denar kot splošno priznan ekvivalent, ne predstavlja več rabne vrednosti, ampak le veljavo in je kot tak merilo veljave. Ta nauk je neprecenljive važnosti. Iz njega sledi z nujno silo drug važen nauk, ki ga je svoj čas z neizprosno strogostjo poudarjala sv. Cerkev in kanonično pravo: Denar ne more denarja roditi, kar pomeni, da veljava ne more veljave roditi. Učil ga je že pred krščanstvom Aristotel. Dovolj jasno je ta nauk povedan v sv. pismu stare in nove zaveze. Sv. očetje, skolastika in cerkveno pravo so učili ta nauk. Marx pa ga je dokazal s stališča človeškega uma.

Na tem nauku sloni prepoved obrestovanja oziroma oderuštva. Katoliška Cerkev se je v srednjem veku trdno držala načela, da je oderuštvo, če kdo vleče kak dobiček iz naravne produktivnosti. To velja tudi o kupčiji. Vse, kar se zahteva nad pravo veljavo, je več ali manj oderuštvo. Vzor v kupčiji in sploh pri pogodbah je: Enako z enakim, t. j. enako veljavo za enako. Ta veljava je delo človeško v svoji abstraktnosti. Veljave ne proizvaja narava, ne proizvajajo naravna sredstva ali materija, ki jo delavec obdeluje, ampak le njegovo delo. Skolastično in kanonično

³⁾ Sociologija, 764.

pravilo: Pecunia pecuniam parere non potest, se da obrniti na vse reči, ker, kakor učijo skolastiki in kanonično pravo. Pecunia est in virtute imnis res. Na podlagi teh načel je Cerkev prepovedala kot oduševstvo vsakršne dohodke od premoženja brez dela, bodisi da se ti dohodki imenujejo obresti, rente, sadovi ali kako drugače.

V sv. pismu zlasti Pavlova beseda: Kdor ne dela, naj tudi ne je,« potrjuje ta nauk. Tudi papež Leon XIII. ga je izrekel v okrožnici Rerum novarum, ko pravi: »Jam vero his parientis bonis est proletariorum maxime efficac ac necessarius labor, sive in agris artem atque manum, sive in officinis exerceant. Immo eorum in hoc genere vis est atque efficientia tanta, ut illud verissimum sit, non aliunde quam ex opificum labore gigni divitias civitatum.«

Tako prof. dr. And. Pavlica v »Času« V (1911). Temu članku je še v isti številki odgovoril dr. A. Ušeničnik, braneč porabnost kot sodoločujoči vir menjalne vrednosti, in braneč obenem produktivnost kapitala.

A kakor že v »Sociologiji«, tako tudi tukaj — se zdi — da pisca ne nagibajo toliko razlogi na to stališče, marveč bojazen pred posledicami nasprotna teorije. Že v »Sociologiji« je videti, bi učenici avtor rad priznal oduševski značaj obstojanja sploh. »Vse to je živa resnica. Tako bi moralo biti tudi dandanes, to se pravi, ista idealna načela bi morala biti ostvarjena v novih oblikah novih razmer... Preveč pa je sklepati odtod, da je vsak sad, brez dela pridobljen, krivičen in oduševski. To bi se reklo, tajiti lastninsko pravico sploh.« (str. 774). Še bolj razločno pravi v »Času« v (1911) 73. »... tako je moči vreči ves socialni red iz tečajev, zavreči vsako zasebno last (zemljišča in produktivnih sredstev), vse dedno pravo, vse delovne pogodbe...«

In vendar je učenici mislec tekom enega desetletja svoj nazor močno izpremenil. V »Uvodu« v krščansko sociologijo (1920) gori orisanega polmovanja o kapitalizmu ne zameta več kot socialistično zmoto, marveč ga pušča kot nerešen problem, da celo osebno nagiblje k radikalni rešitvi problema: »Summa summarum: V kapitalistični dobi so vsi dohodki brez dela tujina, t. j. sad tujega dela.« (Str. 76).

»Kaj je torej kapitalizem?« vpraša še enkrat. (Str. 78). In odgovarja: »Ta razpor krščanskih sociologov je gotovo globok in načelno važen. Saj je prav vprašanje o vrednosti osrednje vprašanje vse socialne ekonomije. Zato se zastopniki ene in druge struje bistveno ločijo tudi v pojmovanju kapitalizma. Zastopnikom radikalne struje je kapitalizem sploh narodno gospodarstvo, ki se opira na lažiproduktivnost kapitala in vsled te laži izkorišča tuje delo. Zastopniki posredujoče struje

pa mislijo, da je tista produktivnost resnična (snovno je gotovo resnična), zato jim je kapitalizem samo premoč kapitala nad delom. Vsled premoči namreč si laste kapitalisti tudi del dohodkov, ki so svojina delavcev.« Med temi poslednjimi katoliškimi teoretiki je najodličnejši Heintz. Pesch S. J., ki še zadnji čas neomajno drži to stališče. (Cf. Ethik u. Volkswirtschaft, Herder 1918). Ta nauk podaja tudi nemški katoliški Staatslexikon III 6-4: »Wir verstehen unter Kapitalismus jenes volkswirtschaftliche System, in welchem das Kapital zu dem die Produktion und die Verteilung des Produktionsertrages beherrschenden Faktor gegenüber dem anderen wirtschaftlichen Faktor, der menschlichen Arbeit, geworden ist.« (Artikel: Kapital von Franz Walter). A dr. A. Ušeničnik piše o tej poslednji »posredujoči« struji, da priznava, da je sedanji kapitalistični gospodarski sistem protinaraven, in da kapitalisti v njem skoro ne morejo drugače bogateti kakor z neplačanim ali nezadostno plačanim tujim delom. Tako n. pr. piše Antoine S. J. (Cours d'Economie Sociale, Paris 1896, str. 507 — citira Ušeničnik, l. c.): »To je pomanjkljiv in protinaraven sistem; a treba ga pač začasno tolerirati in z njim vse, kar nujno odtod poteka.« Rajni Krek je v svoji teoriji zastopal radikalno strujo, četudi ne vselej popolnoma dosledno. Tako-le piše ob obstojanju, tej srčni žili vsega modernega kapitalizma (Socializem, 60): »Posojilna pogodba je v naši dobi važen vir za pridobivanje zasebne lasti. Reči smemo, da ima prvo mesto. Denar je postal tako rekoč živ. Kdor ima denar, ima vse, in pri denarju je še ta posebnost, da se sam množi. Obresti prihajajo brez dela k denarju, obresti pa ni konca. Po krščanskih načelih ni od posojila samega na sebi dovoljeno tirjati obresti. To načelo, ki ga seveda ne more začeti izvrševati posameen človek, je katoliška cerkev vedno poudarjala. Narodni in države so se pa sami vdali kapitalizmu v roke, in zato brezuspešno doniše za sedaj Gospodova zapoved: Posojajte brez dobička! (Luk. 6, 35). — Treba je polagoma zopet popraviti družbo in jo iztrgati iz krvoesnega žrela denarnih mogotcev. Z združenimi močmi se mora s posojevanjem po zmernejših obrestih podreti vladajoče neznosno oduševstvo. Koliko zasebne lasti se danes pridobiva samo z obrestmi od denarja, naj se že vlečejo pod imenom obresti ali dividend ali kakršnimkoli. Primerjajmo plodovitost dela s plodovitostjo denarja, potem bomo kmalu izprevideli, kako daleč v kot je potisneno delo kot vir lasti, in kako se na vrhuncu vsega gospodarskega življenja delavskim stanovom reži vedno se množiti denar. Jasno je, da denar s svojimi obrestmi in drugimi obrestmi enakimi dobički jemlje delu njegov zaslužek. Vloži krono v hranilnico; kar ti prinese čez leto dni, ni zaslužila sama, ni rodila iz sebe, marveč je mo-

rala odtrgati drugod. Drugje je zavrla, da niso prišli do tiste zasebne lasti, ki bi jim po pravici pripadala; defu je v prvi vrsti odgriznila njegovo last in s tem se je odebelila.

Ko sem skušal razložiti nazore obeh katoliških šol o kapitalu, sem že bistveno podal tudi nauke vseh drugih struj liberalnih in socialistično-reformističnih; v kolikor zavzemajo nasproti kapitalizmu kritično stališče, se gibljejo v razdalji pojasnjenih smeri. A med liberalnimi ekonomisti so bili še do zadnjega taki, katerim kapitalizem ni bil noben problem. O tem pa, kakšne posledice ima radikalni nauk o kapitalizmu za ustanovo zasebne lasti, bom primerneje spregovoril ob koncu razprave.

II. Prvo srečanje krščanstva s kapitalizmom.

Zgodovinar ameriškega socializma Hillquit, opozarja na dejstvo, da so bile družabne razmere propadajočega rimskega cesarstva v 4. veku docela podobne našim sodobnim razmeram. Resnično: vse paganske kulturne države so nezno trpele od kapitalizma, ki je ugonobil — eno za drugo. Nič boljše ni bilo v svetovni rimski državi, ko se je pojavilo krščanstvo, ustanovljeno po Jezusu Kristusu.

Naj si določimo v teoriji kapitalizem v enem ali drugem smislu: bistveno kot ločitev mej delom in kapitalom ali pa samo kot premoč kapitala nad delom: kapitalizem v tem in onem smislu je ob začetku krščanstva gospodaril v strahotnih oblikah po vsem prostranem rimskem cesarstvu. Kmečki stan je bil uničen. V Severni Afriki je za Neronovega časa bilo vse zemljišče v lasti petih bogatašev. Cele province rodovitne zemlje, n. pr. Kampanija, so opustele, ker je oderuški kapital bivše posestnike naredil berače, sužne ali roparje. »Po punskih vojskah«, piše Krek v »Socializmu«, »je imel Rim polčetrni milijon prebivalcev, in med njimi je bilo samo 2000 posestnikov. Dvetisoč oseb je v tem ogromnem mestu smelo trditi o sebi, da kaj imajo; vsi drugi niso imeli nič. Na kmetih so se širila velikanska posestva (latifundije); že v prvem stoletju pred Kristusom ni bilo nobenega svobodnega kmeta več. Uničila jih je lakomnost trdosrčnih davčnih zakupnikov in sebičnost uradništva. Začetkom so kmetje prodajali svoje otroke v sužnost, da so mogli z izkupičkom plačati davke, kasneje so prodajali svoja zemljišča, nazadnje še same sebe.« (Str. 154).

Blagi Tiberij Gracchus si je prizadeval za pravičnejšo razdelitev zemlje po agrarni reformi. Kot narodni tribun je l. 133 pr. Kr. izkušal doseči obnovitev stare postave, da bi nihče ne smel imeti več kot 500 oral državne zemlje (ager publicus). Ko se je namreč vračal iz Numancije, kjer se je junaško boril za domovino, je potujoč skoz

Etrurijo videl, koliko trpi delavsko ljudstvo in nima zato nič pravic, marveč le zaničevanje in zatiranje. »Lažete, rimski vojskovodje,« je vzkliknil, »ko navdušujete svoje vojake, naj branijo domačijo! Zverine imajo svoje brloge, a rimski državljani nima svoje zemlje niti za svoj grob.« —

Stranka senatorjev - bogatinov ga je tirala v smrt (l. 132), in deset let kasneje tudi njegovega brata Kaja Graccha, ki je nadaljeval boj za bratove človekoljubne ideje.

Gospodstvo kapitalizma je bilo tem strahovitejšo, ker rimsko pravo ni prav nič jemalo v zaščito človeške osebe, marveč samo premoženje, to pa v kapitalističnem smislu. Upnik je najprej neomejeno razpolagal z dolžnikovim premoženjem; ko je to zmanjkalo, mu je razprodal družino in njega samega; še mrtvega dolžnika je držal v svojih krempljih: ni pustil mrliča pokopati, da bi morda iz pietete preostalih iztisnil še kakšen vinar. — Rimsko pravo niti poznalo ni pojma človeške osebnosti kot take. Pojem osebe je ustvarilo šele krščanstvo ter jo postavilo za temelj in nosilca vsega prava.

Kakor je manjkalo paganstvu vsako ocenjevanje človeškega osebnega dostojanstva, tako se tudi ni ovedalo ljubezni do bližnjega. Usmljenje se siromakom se ni smatralo za krepost, marveč za slabost. Take nazore javljajo tudi najplemenitejši paganski duhovi: Platon, Virgil, Horac, Seneka. Zato so v paganskem svetu docela manjkale dobredelne naprave, ki jih je krščanstvo prve veke po svojem postanku ustvarilo v ogromnem številu in obsegu. Rimski plebs, ki je bila brez premoženja, je bila od države hranjena — ne iz ljubezni, ampak vsled politične sile.

Namestu osebne svobode je vladala v javnosti neomejena tiranija države, v družini tiranija očeta. »Svobodni« Rimljan je živel le v državi, a v družini je bil oče gospodar življenja in smrti. Odpravljanje telesnega ploda, moritev nevšečnih novorojencev je bilo v navadi.

Najtemnejša stran paganskega družabnega reda je bilo suženstvo. Število sužnov je bilo ogromno v orientu, pri Grkih, Rimljanih in Germanih. Sužnov niso imeli kot ljudi, ampak kot orodje in živino, ki jo je narava namenila za jare. Njih fizična in moralna beda je bila strahovita. Eno leto je bilo zadosti, da je tak nesrečnik postal »veterator«, t. j. obrabljeno blago. Najmanjši pogreški so bili kaznovani z najhujšimi kaznimi na telesu in življenju. Sužni so morali dopuščati, da so jih zlorabili za vsakršne pregrehe. Zakonski drug se je trgal od njegovega druga, otroci od starišev. Znano je, da so bogatini celo ribe v ribnjakih krmili z mesom sužnov; in v Rimu in po drugih velikih mestih so sužni in vojni ujetniki nastopali kot gladiatori — žrtve divjih zveri ali medsebojne borbe.

V tak svet je Kristus postavil svoje kraljestvo, o katerem je izrekel, da »ni od tega sveta«. In Kristus in njegovo kraljestvo, ki je sv. Cerkev, sta v nekaj vekih človeško družbo preobrazila, ne s silo, ampak z močjo novih idej in nove milosti.

Zgodovina vse kulturne in socialne preobrazbe, ki jo je izvršilo krščanstvo prvih šest vekov, je najbolj očitna priča zoper materialistično pojmovanje razvoja v človeštvu. Socialistični teoretiki z Marxom na čelu izpovedajo dogmo o popolnem primatu materialnih činiteljev v poteku človeške kulture, tako da so tudi vse idejne vrednote z religioznimi vred zgolj odsvit materialnih razmer. Krščanstvo pa je z močjo evangeljskih idej preobrazujoče poseglo v vso globino in širino sodobnih kulturnih in gospodarskih razmer ter jih je skoz in skoz izpremenilo. O tem stvariteljnem delu krščanstva tako-le govori protestant Harnack (*Wesen des Christentums*, 1902, 105): »V odnošajih mož do žen, in žen do mož, starišev do otrok, gospodarjev do hlapcev, dalje v odnošajih do oblasti, do paganske družbe in dalje do vdov in sirot naj se izpričuje služba božja. Kje sicer najdemo v zgodovini primer, da je kdaj kakšna vera nastopila s tako krepčino nadnaravnega življenja, a da je obenem tako utrdila pravne temelje pozemeljskega družabnega življenja, kakor krščanski evangelij? Če koga verska pridiga novozakonskih piscev v srcu ne zgrabi, ga mora vendar kar najbolj ganiti čistota, bogastvo, moč in nežnost pravnih nauk, ki dajejo njihovim opominom brezprimerne vrednosti.« — Celo veliki sovražnik krščanstva, materialistični kulturni zgodovinar Heliwald (*Kulturgeschichte*, 1875, 435) mora priznati: »Nepristranski ocenjevalci dopuščajo, da je krščanstvo že celo v narodih starega veka vzbudilo nazore, ki jih po modernih pojmihi imamo za popolnejše, kakor n. pr. zastran odpravljanja telesnega ploda, pomora otrok ali njih zmetavanja, zastran samomora; pripomoglo je, da so se zatrlje bojne igre gladiatorjev, vzbudilo nejevoljo nad smrtno kaznijo in razsežno smisel za dobrodelnost, ki je bila klasični starodavnosti čisto tuja. Sploh je »humaniteta« skoro izključna pridobitev krščanskih vekov.«

Temelj in vrh tega brezmejno blagodejnega vpliva, ki ga je izvršilo krščanstvo, je njegov nauk o razmerju človeka do Boga. To razmerje je našlo najpopolnejši in najbolj konkretni izraz v učlovečenju Sina božjega za odrešenje vseh ljudi. »Verbum caro factum est.« — te besede so studenec krščanstva in krščanske kulture. Človek je najprej božji in Kristusov — to spoznanje je postalo najtrdnější branik človekove osebnosti svobode v družini, v državi in v gospodarskem redu.

Silno poučno je zasledovati vse izvirke, odkoder je potekalo samoniklo krščansko spoznanje o veljavi človeške osebe kot take, dokler ni — v popolnem nasprotstvu s pagansko miselnostjo — človeška oseba postala autonomni subjekt in smoter prava in — gospodarskega življenja.

Najbogatejši studenec temu razvitku je bila Kristusova pridiga o sinovstvu božjemu vseh ljudi, o neskončni vrednosti vsake človeške duše, ki je tolika, da ves svet nič ni v primeri z njo. Kristusova žrtev za odrešenje vseh ljudi je enako pospešila dve spoznanji, ki imata obe neizmerne posledice tudi za socialni red: človek je božji in vsi ljudje so ena družina, bratje med seboj. Te ideje so razpletali v svojih spisih apostoli in cerkveni očetje. Mnogo vekov trajajoči dogmatični spori o Kristusovi osebi in njegovi božje-človeški naravi, ki so na prvi pogled tako abstraktni, so mnogo pripomogli k razbistritvi krščanskega pojma osebe in njegovih pravnih, pravnih in socialnih posledic. Protestant R. v. Ihering (*Zweck im Recht*) se je izrazil, da bi zasluge krščanstva za pravni in socialni red bile že brez primere velike, če bi tudi ne imelo druge zasluge od te, da je človeško osebo pomaknilo v središče pravnega in socialnega interesa.

A spoznanje o človeški osebi, ki je sebi namen ter si kot smoter prisvaja vnanje dobrine: to spoznanje je v krščanstvu postalo tako neizmerno plodovito, ker se je spojilo z idejo in krepostjo **krščanske ljubezni**. Obe ideji sta določujoče vplivali na preobrazbo družine in družbe, na preosnovno prava in gospodarstva.

Gonilna sila je v krščanstvu seveda božja ljubezen. Apostoli, ki so z veselim srcem vse pustili in za Jezusom šli, so ostali vzorniki vseh krščanskih vekov. Prvi verniki tudi niso hoteli imeti nobene zasebne lastnine. »Bili so vsi enega srca in ene misli, in nihče ni imel nič svojega.« (Ap. dej. 4, 32). V mislih jim je bila Gospodova beseda: »Blagor usmiljenim, ker bodo usmiljenje dosegli.« Saj so le posnemali nebeškega Očeta, ki je nekončno usmiljen. »Njih plačilo v nebesih bo veliko, in bodo otroci Najvišjega.« (Luk. 6, 35).

Tako je naravno, da se je krščanska ljubezen razrastla v pravo bratstvo in enakost ljudi, v kolikor je ta dopustna v ustroju družbe. Pisec Ista do Hebr. piše: »Bratovska ljubezen ostani med vami. Ne pozabite na gostoljubnost; z njo so namreč nekateri anđele sprejeli. Spominjajte se jetnikov, kakor bi bili sojetniki, in trpečih, ker bivajo še v telesu... Dobrodelnosti in miloščine ne pozabite: taki darovi so namreč Bogu všeči.« — (Hebr. 13). Sv. Janez pa pravi: »Kdor ima posvetno premoženje in vidi svojega brata v trpljenju, pa zapre svoje srce pred njim: kako naj ostane v njem božja ljubezen?« (I. Iv. 3, 17).

Sv. pišmom so v hvali ljubezni tekmovali cerkveni očetje. Kaj čuda, da je vzevala med prvimi kristjani s tako močjo, da so jo občudovali tudi pagani? **Skrb za siromake, bolnike** in vsakovrstne reveže se je uredila po vseh krščanskih občinah. Križem krščanskega sveta so se poleg svetišč in samostanskih gradov dvigala poslopja za sprejemanje bolnikov, potnikov in siromakov. »Mesto za siromake«, kakršno je sv. Bazilij zgradil poleg Cezareje, ni bilo posamezen pojav. O Bazilijevem delu je v pogrebem govoru nanj rekel sv. Gregor Nacianški: »Pojdi malo ven iz mesta in poglej novo mesto, zalogo, ki jo vzdržuje pobožnost, skupni zaklad posestnikov, kjer se je na rajnika poziv nakopičila preostajajoča obilnost bogatinov in celo od pičlega imetka ubogih. Tam se bolniki potrpežljivo oskrbujejo, tam se vsakršna nesreča blagruje in milosrčnost preizkuša.« Enake naprave so imela mesta, sloveči samostani in svetišča na vzhodu in zapadu. (Primeri o tem: I. M. Kaufmann, Handbuch der christl. Archäologie, pod besedo Xenodochien).

Če pa se je gojila ljubezen, ni ostala pozabljena pravica. Da, pravica gre kristjanu pred ljubeznijo. In ta pravica se je dosledno obračala zoper oderuštvo in izsesajoči kapitalizem.

Obrestovanje je že stari zakon prepovedoval »med brati«, t. j. med Judi. V božjem kraljestvu pa smo vsi ljudje bratje. Zato beseda Kristusova: »**Posojajte brez dobička!**« Bogastvo je Gospod imenoval: »krivični mamon« — umljivo, če pomnimo, kako so pridobivali bogatini tedanjih časov. Noben moderni socialist nikdar ni spregovoril zoper kapitalizem hujših besed, kot so apostola Jakob v 5. pogl. njegovega pisma: »Zdaj pa, vi bogatini: jokajte in tulite zavoljo nadlog, ki prihajajo nad vas! Vaše bogastvo je segnilo, in vaša obleka je od moljev razjedena. Vaše zlato in srebro je zarjavelo in njuna rja bo pričala zoper vas in žrla vaše meso kakor ogenj. Zakladov jeze ste si nabrali v poslednjih dneh. — Glejte, plačilo, ki ste ga utrgali delavcem, kateri so vam poželi polje, kriči, in tožbe ženjc so prišle do ušes Gospoda vojnih čet! Požrešno ste živeli na zemlji in stregli ste pohoti; srca ste si redili kakor v klavni dan. Obsodili, celo umorili ste pravičnika, ki se vam ni ustavljal.«

Kakor sv. pismo, tako sv. očetje. Ko je Marx iskal izraza svoji »nadeljavi«, pač niti ni slutil, kako je že sv. Ambrozij v svojih knjigah o Nabutu in Tobiji z ognjeno besedo risal strahotno plodečo moč kapitalizma. Tudi ime »caput« se že najde med drugimi imeni, katere navaja, da bi označil neizčrpno Proteusovo naravo oderuškega kapitala. »Kači«, pravi Ambrozij, »je sličen denar, ki vemer hudo rodi. Kapital je hujši od kače, ki od posledic porajanja končno pogine, dočim kapital

brez nehanja spočenja in poraja, in kmalu v svojih obrestih prekaša prvotno svoto. A bolečine poroda posojilo, ki samo ne more ploditi, prenaša na ubogega dolžnika. Kapital je plodovitejši od zajcev. Nobena rastlina, nobena žival se v rodovitnosti ne more s kapitalom meriti. Vse kar raste, pride do kraja rasti, ko rast preneha. Le denar naprej raste brez meje in konca: dobiček ne pozna odmora. Kakor morje brez nehanja valovi, tako je denar vedno v gibu in teku, sadove nošeč. Priteka s prijaznim šumljanjem, odhaja med vzdihom in jokom. Potaplja rodolomne v svoja brezdnja, jih nage izbruhava in pušča nepokopane ležati. Morje je mnogim koristno, denar prinaša splošno propast.«

In zopet isti škof: »Za bogate in uboge, za vse skupaj je zemlja ustvarjena. Zakaj hočete pravico do te zemlje le sebi pridržati? Vi bogatini nočete, da bi vaša posest koristila, ampak blodnja in besnost vaše lakomnosti vas naganja, da vse druge izobčujete od posesti in užitka. Malo vas je skrb, da bi od svoje posesti sadov dobili. Vsa vaša misel le tuhta, kako bi si še siromakovo last osvojili. Tujo last smatrate za svojo zgubo. — Za vse je vendar ustvarjen svet, ki si ga samo vi lastite. A z zemljo še niste zadovoljni. Še nebo, zrak in morje, vsem v rabo namenjeno, bi hoteli zase imeti. Kako velika množica ljudi bi lahko našla prežitek na zemlji, katero si ti kot svojo last ogradiš. Ptici se družijo in v velikih jatah letajo po zraku; živali se zbirajo v črede, ribe se družijo. Le ti, človek, izobčuješ svojega brata, medtem ko divjačini daješ obilno prostora. Divjačini postavljaš stanove, človeška bivališča podraščajo! Bolj in bolj razmikaš meje svoji posesti, ker ne moreš trpeti človeka za soseda.« (De Nabuth 3).

Kakor sv. Ambrozij, tako drugi sv. škofje in cerkveni očetje. Sv. Janez Krizostom, carigraski patriarh, je moral v strašno trpljenje pregnanstva, ker je brnil cesarici Eudoksiji vstop v cerkev, ko je bila vzela siromašni vdovi njen vingerad.

A veliki zastavonoše krščanstva niso več mogli zatreti lakomnosti in njenih grozot v rimski družbi. Kakor poroča Salvia n so se bogati posestniki zakrknili v blaznem sovraštvu zoper vero in Boga. A kar jih je krščanstvo v resnici sprejelo, so bili prerajeni. Plemenite svetniške osebe: Fabiola, Malanija i. dr. stoje nad propadajočim paganskim svetom, kakor večerna zarja nad solnim zatonom.

A ko so udrli v ogromne rimske pokrajine novi germanski in slovanski narodi, tedaj je Cerkev ustvarila nov red: posvetila je družino, obrnila svobodo — odpravila suženstvo in za več vekov izpodrezala moč kapitalizmu s strogo prepovedjo obrestovanja.

Kdaj je bilo v krščanskem svetu odpravljeno suženstvo? Nobena postava o tem ne priča; datuma ni moči navesti. Cerkev je preobrazila dušo in srce družbe, in suženstvo ni moglo več obstati. Zasluga Cerkve je tembolj očitna, ker prav v tisti dobi, ko je v krščanstvu suženstvo nehalo, je nastopil islam in dal suženstvu nove moči, ki drži deloma do danes.

S prepovedjo obrestovanja, in z uveljavljanjem splošne postave dela je krščanstvo vse gospodarsko življenje prepojila s pravičnostjo, ki je v dolgi dobi srednjega veka ustvarila tako blagostanje in socialno ravnovesje, kakršnega svet ni videl ne prej ne slej. Francoski svobodomislec Avgust Comte, sloveč sociolog, odkrito priznava, da je Cerkev v srednjeveškem družabnem redu ostvarila najbolj srečno in najbolj sijajno gospodarsko dobo, ki jo sploh zgodovina pozna. Krščanski sociolog Perin je v svojem znamenitem delu »o bogastvu« dokazal, da je v gospodarskih razmerah srednjega veka vladalo sploh povprečno tako blagostanje, kakor danes le po najbolj srečnih provinciah. Brez ogromnega posameznega bogastva a tudi nasprotno brez globin revščine. Kar pa je bilo treba, je še dopolnila krščanska dobrodelnost.

Ta uspeh je bil zlasti mogoč, ker je cerkveno pravo zatiralo obrestovanje in cenilo delo kot

navadni vir lasti in dobička. »Kdor ne dela, naj tudi ne je,« — ta Pavlova beseda se je tačas delstvovala, kolikor je v nepopolnih človeških razmerah mogoče. (Primeri o tem članek dr. J. Pavlice »o bistvu kapitalizma« v Kat. Obzorniku 1899).

Narodni ekonom Sieveking tudi opozarja, da kultura srednjega veka ni bila — kakor na zunaj sijajna kultura stare klasične dobe — omejena na maloštevilne odličnjake bogatinov, ampak je bila resnična last širokih mas delovnega ljudstva. Vera v Boga, ljubezen do Boga, pravice otrok božjih — so bile svetle zvezde, ki so v dobi dolgih vekov evropske narode v trajnem napredku vodile više in više.

Če moralne vodilne ideje krščanstva iz tiste velike dobe primerjamo z današnjo socialistično kritiko modernega kapitalizma, se nam razodene strašna razdalja med idealnim svetom krščanstva in golim materializmom socialistov, ki so ga ti kot dedščino povzeli od liberalnega kapitalizma. Socialistični teoretiki ne poznajo nobenih moralnih vrednot, oni vidijo v vsem gospodarskem in idealnem življenju le nujen razvoj materije in njenih sil. To je nauk, ki nujno ubija, nikar pa da bi mogel dati življenja, kakoršnega je dalo krščanstvo. (Nadaljevanje bo sledilo).

Nevroza.

Janko Maierhofer.

Nevron-živec, moč, nosilec življenja. Živci so najfinejši organi človeškega telesa, organi, katerih se poslužuje naša duša, psiha našega telesa pri vseh njenih pojavih na zunaj in položajih znotraj. Kakor nam pravi somatologija in psihologija, ima naše živčevje dva centra; v možganih in v hrbtenici. Psihologija, veda, ki se je začela gojiti prav intenzivno in sistematično šele v zadnjih desetletjih in ki zanima sedaj filozofe, pedagoge, zdravnike in — last not least — teologe, nam dokazuje, da, če so živci, nosilci našega dušnega življenja, zdravi in krepki, je zdrav in krepak, ali vsaj korekten tudi naš spomin, naše mišljenje in hotenje, ta trojica našega dušnega življenja: memoria, intellectus, voluntas.

Če je pa živčevje slabo, razdraženo, bolno, je slab, in nereden tudi naš spomin, naše spoznanje, naša volja.

Vzemimo moderno mašino. Pohabljenost tlobne, najmanjše cev, in funkcije stroja so neredne ali celo ustavljene.

Vzemimo moderni vojni aparat: vojskovodja, duša vsega, deluje po svojih raznovrstnih delih armade. Ima pehoto, artilerijo, kavalerijo, telefoniste, aviatike itd. Če se pretrga v odločilnem trenutku le ena drobna žica pri telefonu, je v neredu ves vojni aparat. Tudi posamezni človek je nekaj stroj, neki vojni aparat. Zdravnik pa dokazuje, da je dobra polovica vseh vojakov, ki so se vrnili iz vojne, bolna na živcih, da boleha na nevrozi in na nevrazenosti.

In s tem dejstvom mora računati tudi dušno pastirstvo po vojni.

Pridigar in moralist se morata ozirati pri preseganju velikosti krivde, greha in odgovornosti različnih actus humanus na nevrozo dotičnika ali celih slojev. Kajti, kakor bomo slišali, nevroza zmanjšuje našo moralno moč, naš odpor proti hudemu, s čemer se krati človeška prostost. Poglavja: De actu humano, libero, voluntario, De natura peccati, de peccato formali, de advertentia mentis et consensu voluntatis, de gravitate

peccati, de differentia formali inter peccatum mortale et peccatum veniale, de distinctione peccatorum, de distinctione specifica (species peccati eiusque reatus) i. dr. se bojo morala v spovednici, pri reševanju tozadevnih slučajev (casus) ozirati na nevrozo.

Kaj je nevroza?

Nevroza*) je funkcionalna živčna bolezen, povzročena po psihičnih uplivih, kakor so strah, jeza, žalost, skrb in dr. Torej prava pravcata bolezen! Bolezen, ki traja leta in leta.

Je pa torej le funkcionalna, ne pa organska živčna bolezen, kajti ta zadnja pride od mehanične poškodbe živčnih organov.

Nevrastenija (asthénieia-slabost) pa je živčna bolezen, ki je le bolj posledica drugih bolezni, posledica alkoholnih ali veneričnih ekscesov, prenapornega dušnega dela itd. Vsi tarnamo, da se je svet sedaj po vojni grozovito poslabšal. Gotovo se je. A to je v neki meri patološki pojav, bolezen nevroza. V očeh moralistov — velikanska pregreha, babilonska popačenost. In objektivno mrtlo mora ostati. Ali pa večni Bog tudi tako strogo sodi?

Skoro da ne. Pri vsakem, ki je prišel v vojno, moramo računati z nevrozo. Kajti strahote v prvih postojankah, v jarkih, grozote nočnih napadov, zverinstva pri jurišanju, peklenske detonacije pri eksplozijah vpadajočih granat, smrtni strah v bobnečem ognju; tega ne prenese brez trajnih posledic na živčevju noben junak, in če bi tudi imel železne živce.

Pa tu računamo samo s psihičnimi afekti, ne pa z organskimi poškodbami ali z bolečinami ranjenec.

Ko smo prišli, revni ostančki, iz grozne devete soške bitke v Volčji grad pri Komnu (4/11. 1916.) smo padli kakor snopi na trda tla nam odkazanih sob. Ko se po noči zbudim — menda edini med vsemi — in prižgem svečico, se mi je kazal grozen prizor: Noge, roke, glave, vse je bilo v zraku. Vsi udi sotovarišev so se mehanično gibal in vsak je nekaj upil. Pa vse nezavestno. Pravcati prizori iz norišnice. Pojavi bolnega živčevja. Posledice psihičnih uplivov! Nevroza v ekstazi ali pa ekstaza v nevrozi.

Prištevati moremo pa tudi sem funkcionalno obolenje živcev vsled psihičnih uplivov, ki jih povzroča vse ogorčenje nad gladom, žejo, utrujenostjo, nespanjem, mrazom, vročino, ušmi, sploh nad kompleksom jeze, ogorčenja, kletve, žalosti, katere je povzročalo neresljivo vprašanje: Zakaj vse to? Zakaj sploh ta strašna vojna?

*) Dr. Walter Bornegg: »Die Neurose«. Po tem delu in po tozadevnih člankih različnih časnikov in časopisov, ki so izšli sedaj po vojni.

Vzemimo še nadalje vse dušno trpljenje, ki so je nalagali nečloveški raporti, drakonske kazni, vedno odrekanje zasluženih dopustov (v obilni meri ravno nam slovanskim vojakom) vzemimo šikane nemških komand, šikane računskih in drugih podčastnikov, itd., itd.

Vse to povzroča nevrozo!

In dalje ves strašni kapitel ran, bolezni, posebno legarja: žalostni kapitel epidemičnih, veneričnih bolezni!

Vse to povzroča nevrastenijo!

In kako se javlja nevroza? (Diagnoza). Nevroza je proizvod dušnih uplivov, povzročenih od strahu, obupa in sličnih dušnih katastrof in bolezni. Nevroznik je v čisto posebnem čustvenem in intelektualnem stanju. Vsaki zunanji sugestiji je podvržen najobčutljiveje. Vsak mig in mik ga premeja. Volja njegova je popolnoma oslabiljena. Njegove misli nihajo semintja. Do krepkega sklepa ne pride. Staročastiljivi družabni red mu mrzi. (Komunizen — patološki pojav.) Nagnjen je k uporabi proti Bogu in cerkvi. Upliv duhovenstva in religioznih svetotajstev zametava ali vsaj omalovažuje.

Mržnjo ima do rednega dela. Najrajši se vtopi v vrtnice čutnega uživanja, šumnih veselje, plesa, Venere in Baka in nikotina. Podvržen je avtosugestiji kot noben drugi bolnik. Vstvari si svoj svet, svoj nazor, ter ga zagovarja z njemu lastno nervozno trmo. Mržnjo in nezaupljivost goji proti vsakemu, ki je med vojno ostal ali bil doma. Lastna mu je hiperestezija (aisthēsia-občutljivost).

Iz takega duševnega položaja se dajo patološko tolmačiti pojavi kakor: Kaj se bom postil; saj sem se postil v vojni za vse svoje življenje. Kaj bom molil; saj se nikdar ni toliko molilo, kakor za časa vojne, in nič ni pomagalo. Bog? Če je, se pa za nas ne briga. Duhovniki so blagoslovljali bajonete in kanone. Far! Doma za pečjo. Škofi so dali zvonove za kanone. Cerkev je najbolj gnala na vojno. Pod patronanco farjev se je doma goljufalo in sebičilo. Najklerikalnejši župan! so bili najbolj pristanski. Itd., itd.

Iztrgati pa nevroznika iz kroga teh njegovih idej, je težko, ker moramo pri nekaterih računati že s čisto otrpelo voljo (Lähmung des Willens).

To bi bila diagnoza.

In media salvationis?

Od strani dušnega pastirja: največja obzornost in potrpežljivost. Duh saleški! Izajjev hi je škodoval. Omenjeni Dr. Bornegg zabičava: Polagoma, korakoma nazaj k lahkemu delu! Prenečeno v pastoralo se pravi: Zahtevati povsod minimum!

Neobhodno potrebno je dušnemu pastirju tudi sočutno umevanje dušnega položaja vseh blivših

vojakov in beguncev, posebno pa invalidov. Vsak oster javni ukor na leci rodi pri njih topost, če ne upor. Exacerbatu nimia severitate subditi deteriores fiunt. Posebno bojmo se tistega »zašpotavanja«, ki je sicer nekaka plemenska lastnost po Vipavskem in na Krasu, a je ravno le-ti najmanj prenašajo. Psihologično. Psihologija namreč uči, da človeka boli najbolj to, če ga izzivaš z isto napako, katero ima sam. Čednost, ki je sam nimam, bom najbolj hvalil, in strast, ki jo imam sam, bom najrajši grajal. Kdor sam rad »zašpotava«, ne prenese zašpotavanja od druge strani za nobeno ceno.

Evo skušnjo! Ker zoper dva javna plesa nisem ropotal na leci, so se jih udeležili bolj zmerno. Ko sem pa pred tretjim zaropotal sarkastično na leci, je drla vsa fara nanj. Hiperestesija patološki pojav. (Opomnil bi pa tu, da naši župani glede divje plesarije niso storili svoje dolžnosti v polni meri, dolžnosti, ki jo imajo napram narodu in veri. Skupni nastopi in deputacije bi že davno kaj dosegle.)

Dr. Bornegg nasvetuje posebno: izlete v naravo in telovadbo. Kakšna krasna naloga naše Orlovske organizacije! To je naravnost zahteva, potreba časa sedaj po vojni. Tudi Slov. planinsko društvo naj se bolj popularizira. S tema dvema organizacijama omejimo najlože venero in baka, ples in pretep, alkohol in nikotin.

To je naša stara napaka, da mi jemljemo mladini njihove slabe zabave, a nadomestila jim pa ne nudimo. Mladina ima naravno pravico do poštenega razvedrila. Salezijanci delajo z godbo in čtivom. Poseben pripomoček zoper občno moralčno popačenost, povzročeno od nevroze, pa je od naše strani, in **specifično naše: askeza**. Če kdaj, to posebno sedaj! Svet boleha na oslavljeni volji,

pokažimo mu, da je skalno trdna volja vsaj pri nas še doma.

Evo: Župan in z njim vsi drugi so mi rekli ob nastopu moje vipavske službe: Če boste »z nami«, boste zmirom dobro shajali. Na Vipavskem pomeni »z njimi«: v kleti. Občna hvala! A ko sem pa moral enkrat nastopiti proti županu, je pa upil okrog: Kaj »pijanec« nas bo učil! Od tistega časa ne grem več »z njimi« v klet, in če že moram k njim, pijem samo en kozarec. Problem enega kozarca!

Da, da, sedanjemu svetovnemu plesu okrog zlatega teleta s plesom in uživanjem stavimo nasproti od naše strani — odreko.

Sicer pa še enkrat: patientia, patientia. Noe je pridigoval pokoro in gradil barko 120 let in nazadnje je rešil komaj sebe in 7 drugih.

In če se trudimo in nimamo uspehov: ne zabimo, da je vsak neuspeh tudi uspeh. Teorija o uspehu neuspehov! (Der Erfolg des Misserfolges.)

In če kak »sobrat« reče: kar začne, mu vse spodleti, nič se ustrašiti. Neuspehov samo tisti nima, ki nič ne dela, nič ne začneja. Kdor nič ne zlada, temu se tudi ne more nič podreti. Ne majhen del odgovornosti pa nosi vojna in nje patološka posledica: nevroza.

Opomba. Če je pa dušni pastir sam — nervožen... ut taederet nos etiam vivere; kakor tragično vsklika veliki Pavel v svojem pismu Korinčanom? Tisti si pa naj zapiše nad svoj klečalnik vrli recept istega Pavla (Cor. 1.):

in simplicitate cordis,
in sinceritate Dei,
non in sapientia carnali
sed in gratia Dei.

- Ob organizaciji delavstva in njega času primernih zahtevah.

V. Šček.

I. Jugoslovensko delavstvo na zasedenem ozemlju stanovsko še ni povsem organizirano, ako izvzamemo mesta, zlasti Trst. Socialni demokrati so imeli sicer že pred vojsko organizacijo, ki pa ni bila kaj močna, kar razvidimo iz dejstva, da niso mogli navzlic številnim poizkusom vzdržati tednika. Vzroki, da ni bila socialna demokracija niti v Trstu zajela v svoje organizacije vsega delavstva, so trije: stanovska nezavednost delavcev, pomanjkanje socialno-demokratskih voditeljev ter kriva taktika socialistov v boju obmejnih Slovencev za narodne pravice. Trije izobraženci pač niso mogli izvesti in ohraniti obširne organizacije delavstva.

ki vrhu vsega ni čutilo potrebe po združevanju; voditelji so mnogokod društva ustanovili in — odšli. Delavstvo je napak razumelo internacionalizem. V Trstu smo, v internacionalnem mestu, nam je vseeno, katere narodnosti si, mi se ne borimo za narod, ampak za kruh. Tako sem poznal delavca, ki je veljal za nekakega voditelja mej proletariatom; z ženo je sicer slovenski govoril, otroke pa je vpisal v italijansko šolo, češ, da ne mara izročiti otrok edinjaški Cirilmetodariji, proti kateri je bil slišal govoriti na socialističnih shodih. To se tudi danes ni spremenilo in se še dolgo ne bo, če se bo sploh kdaj. Slovenski tržaški delavec, ki

pravi, da je internacionalc, je največkrat izgubljen za naš narod. Ne govorim o socialističnih voditeljih. Ti so več ali manj značajni Slovenci, a ne smemo pozabiti, da so bili vzgojeni v povsem narodnih ambientih v Ljubljani, v Gorici. Delavec pa, ki nima narodne zavezanosti, se v Trstu kaj kmalu potuji. Zato pa je tudi prišlo do skoro neverjetnega dejstva, da je mogla »Narodna delavska organizacija«, ta surogat delavskega združenja, doseči toliko uspehov.

Toda to razmerje moči se je spremenilo. Vojska z vsemi grozovitostmi je neprimerno dvignila stanovsko zavest delavstva, narodni momenti so nekako stopili v ozadje, in umevno je, da je začutilo delavstvo bolj ko kdaj potrebo po organizaciji. Društva s komunističnimi tedencami nahajajo v delavstvu, v katerem je zbudila vojna najnižje instinkte, svoje najboljše prijatelje. Kako neki ne? Delavec se zaveda gorja, ki ga je rodilo kapitalistično gospodarstvo, delavec čuti, in to po vsej pravici, da treba kapitalistično zgradbo do tal podreti in postaviti gospodarski sistem na druga tla. A ker se mu ne nudi drugod možnost po organizaciji, se naravno zateka v socialnodemokratska društva, ki mu obljubljajo več, mnogo več kot mu bodo v resnici mogla dati.

Dejanski pa delavstvo še ni vse organizirano. Ko bi se lotili krščanski izobraženci organiziranja slovenskega delavstva, bi našli še marsikje ledino. Gre pač zato, kedo bo postavil več delavskih sil na polje.

II. Naj spregovorim o delavskih družtvih. Delil bi jih v strokovna in splošna delavska društva.

Namen strokovnih društev je braniti interese dotične kategorije delavcev proti kapitalu. Strokovno društvo je potreben organ v kapitalističnem gospodarstvu. To je razvidno že iz ločitve, do katere je prišlo v produkcijskem procesu med lastniki proizvodnih sredstev, kapitalisti, in pa tistimi, ki posvečujejo svoje delo proizvodnji.

Bistvena svojstva strokovnega društva so sledeča:

1. Strokovno društvo mora obstojati iz nesamosojnih delavcev; torej ne iz obrtnikov, delodajalcev, marveč iz mezdniških delavcev.

2. Strokovna društva morajo biti neodvisna. Vprašanja, ki spadajo v področje društva, se morajo reševati na podlagi strokovnega znanja. Društvo, ki bi bilo v odvisnosti od drugih institucij, ne bi imelo ugleda ne pri delavcih ne pri delodajalcih. Neodvisno predvsem od političnih strank. Delavske zbornice, ki so jih osnovali socialni demokrati, in ki so zveze strokovnih društev, so po večini odvisne od socialnodemokratskih strank in so s tem utpele čisti značaj strokovnih društev. Lep del letošnjih stavk v Italiji in zasedenem ozemlju je bil izrazito političnega značaja, kar v

bistvu nasprotuje principom (glej spodaj 4. točko) strokovnih društev. A te stavke, kakor nam je znano, so bile diktirane od stranke. Ako se jutri napove taka politična stavka po »Delavni zbornici« in bomo vedeli, da je stavko inscenirala stranka v gotove namene, se morajo povelju pokoriti vsa učlanjena društva, če hočejo še tvoriti del zbornice.

3. Strokovno društvo sme učlaniti delavce samo ene in iste obrti: Saj gre za reševanje strokovnih vprašanj. Zato ne more biti strokovno društvo skupina delavcev različnih kategorij.

4. Strokovno društvo mora izključiti vse, kar bo moglo delavce ločiti, zlasti ne sme zasledovati ne religioznih, ne političnih ciljev. Zakaj delavci ne stoje pred delodajalcem kot katoličani ali judje, niti kot klerikalci ali komunisti, marveč kot mezdni delavci z enakimi delavnimi interesi. Zato nič ne tangira značaja strokovnega društva, ako imajo razni delavci med seboj skrajno nasprotujoče si nazore v religioznih, političnih vprašanjih, če na pr. kateri zahtevajo odpravo zasebne lasti. Strokovno društvo se ni ustanovilo, da se podjetniki odpravijo, niti zato, da se brani zasebna last, marveč edinole z namenom, da se izboljša delavcem ekonomično in moralno stanje v obstoječih delovnih razmerah.

Razen strokovnih društev pa imamo tudi druga, splošna delavska društva. Po raznih evropskih državah obstojijo takozvana krščanska delavska društva, v katerih so učlanjeni delavci brez ozira na svojo stroko. Ta društva so si postavila več ali manje štiri naloge: religiozno-nravnstveno vzgojo, gospodarske naloge (boj zoper socialne zmožnosti, socialni težaji, praktično socialno delo, volitve v delavska zastopstva, podporne blaginje, zidanje skupnih hiš), socialno-politične naloge (praktična zakonodaja) in kulturne naloge (duševno dviganje članov, znanost, umetnost).

III. Navesti hočem še nekatere principialne izjave, tiče se delavskih društev, in pa poglobljene cilje, katere si je postavilo delavstvo v svoj program. Prva točka je le ponovitev že zgoraj opisanega načela o izvenstrankarskem stališču strokovnih društev, a ta ponovitev je upravičena z ozirom na zmedenost, ki splošno vlada v tem pogledu tudi pri mnogih izobražencih.

a) Organizacija delavskih strokovnih društev mora biti avtonomna nasproti političnim strankam v obče. To poudarjam zlasti z ozirom na socialnodemokratsko stranko, ki očitno skuša usuznjiti strokovne organizacije delavskega stanu.

Na ta način pa se ovira, otežuje in celo onemogoča kompaktnost delavstva na ekonomično-moralnem polju in strokovno gibanje degenerira v strankarske borbe.

Politične stranke so organi javnega življenja in imajo zato za podlago različne in med seboj nasprotujoče si nazore o svetu in življenju; strokovno društvo pa je organ ekonomskega življenja in ima za podlago interese določene kategorije delavcev.

b) Delavski sloj se zaveda, da se je doslej po krivici smatral kapital za najvažnejši činitelj produkcije in se je delo preveč zapostavljalo; zato se hoče delavstvo boriti do konca, da bo priznana delu v proizvodnji tista važnost, ki mu po pravici gre. Delo ni blago, ki se prodaja po splošnih tržnih zakonih, marveč je integralen del človeške osebnosti. Delo ima največjo produktivnost, zato tudi prve zasluge v proizvodnji.

c) Poglavitne zahteve — popolno upravičene in času primerne — delavstva so: 1. Upeljava in spopolnitev zavarovanja v vseh štirih panogah (bolezen, nezgoda, invalidnost - starost in brezposelnost), ki naj bazira na kriterijih obveznosti, vzajemnosti, avtonomije, trojnega prispevanja.

2. Pospeševanje zidanja delavskih hiš in ureditev stanovanjske higijene.

3. Postopni razvoj kolektivnih delovnih pogojev med vsemi slojnimi organizacijami v prosoh industrijskega proizvodnje; skupno določevanje minimalnega zasluga in maksimalnega urnika; parificiranje mezde ženskam in moškim pri enakem donosanju.

4. Osemurni normalni delavnik. Prazniški počitek. Postopno eliminiranje nočnega in otroškega dela.

5. Razširjenje elementarne in zlasti strokovne izobrazbe.

6. Davčna reforma in uvedba progresivnega davka ter primerno taksiranje vojnih dobičkov.

7. Delavec naj s svojim delom toliko zasluži, da lahko preživlja sebe in družino, tako da ne bo treba žene trgati od domačega ognjišča.

8. Soudeležnost delavcev pri vodstvu, pri dobičkih in lasti obratov. Delavec ne bodi več meznik, ampak sodrug podjetnikov.

9. Svobodno občevarje z inostranskimi vezmi strokovnih društev. Internacionaliziranje socialne zakonodaje.

Če hoče, da bo delo uspešno in trajno, je treba da delavstvo dejanski prizna in udeležuje moralne činitelje, izvirajoče iz krščanstva, ki so jamstvo in varstvo vsakega zdravega in trajnega socialnega napredka.

Jugoslovensko delavstvo se bori za enako, splošno in direktno volilno pravico za moške in ženske v politične in avtonomne zastope ter pojdi v boj z geslom: »Domačija domačinom«.

IV. V dosego svojega namena delavstvo odklanja revolucijo in preobratno razlaščenje drugih slojev v svrhu ustanovitve utopističnega komunizma, odklanja tudi umetno in sistematično ostrenje odnosov med sloji in raznimi činitelji produkcije, pač si je v svesti, da bo doseglo svoje cilje po izobrazbi delavskih mas in po krepi in cilla svestni organizaciji.

Naloga nas svečenikov je, da podpiramo s svojim svetom in delom težnje delavstva, ki naj reši veliko socialno vprašanje skupno z drugimi stanovi na podlagi pravičnosti in socialne solidarnosti.

Pouk starišem o pomenu verouka v šoli.

Katehet Iv. Pichler navaja več razlogov, ki govorijo za verski pouk v šoli in bi jih bilo treba starišem razjasniti.

1. Dogodki zadnjih let izpričujejo dovolj jasno, kako žalostno in človeka nevedno bi bilo življenje z vso revo, krivičnostjo, sovraštvom in grozovitostjo, ako bi ne bilo drugega boljšega življenja. Zdvojiti bi bilo človeku, če bi ne bilo višjega cilja. Pot do tega vzvišenega cilja nam pa kaže krščanski nauk. Otrokom bi uropali najdražje, če bi odpravili verstveni pouk: vzeli bi jim možnost, spoznavati cile, ki so zanj ustvarjeni, ter pot, ki vodi do tega cilja. Brez pouka bi zgrešili pot v srečno večnost. V neki protestantski knjigi (o krščanskem nauku) beremo: »Solnce potegne z neba, letu vzame pomlad, kdor odpravi krščanski nauk iz šole, ali mu hoče odkazati poniževalno mesto.«

2. Tudi v imenu omike je treba protestirati proti šoli brez verstva. Brez verstvenega pouka si človek sicer pridobi svetnega znanja, spretnosti in zunanje uglednosti; srčne omike in značaja pa navadno ne. Še celo Goethe prizna (v nekem pismu prijatelju Schlosserju), da je zasledil občudovanja vredne, nesebične značaje samo med verstvenimi ljudmi. Ako bi izključili krščanski nauk, bi to pomenilo veliko nazadovanje v splošni omiki.

3. Plemenit značaj se odlikuje posebno po vestnosti in čutu dolžnosti. Ta lastnost človeka priganja, da dela dobro in se varuje hudega ne glede na to, če ga starši ali predstojniki vidijo, ali ne; ne glede na to, če prejme plačilo ali ne. In kje najdemo tako vestnost, čuvstvo za dolžnost? Navadno samo pri verstvenih ljudeh. Zato čujemo nepresta-

no tožbe, kako strašno se množe zločini na Francoskem, odkar so odstranili verouk iz šol.

4. Če hočemo, da bo uspevala domača vzgoja, da se bo ohranil red v družinah, v državi, je potrebna predvsem poslušnost in vdanost ter spoštovanje avtoritete. Da otroci ubogajo, da so poslušni tudi takrat, ko jih nobeno oko ne opazuje, to doseže samo verstvo, ki uči, da zahteva poslušnost Bog sam in da so starši božji namestniki. Kjer ni verstva, ni spoštovanja do avtoritete, tam je gnezdišče za revolucijo in anarhijo.

5. Najdražji zaklad naše mladine je nedolžnost in dobri starši skrbijo predvsem, da zavarujejo svojim otrokom to najlepšo čednost. Danes, ko se je takorekoč vse zarotilo, da zastruplja in pohujšuje mladino, ko se ponuja umazanost v vseh oblikah po vseh koncih in krajih, je skoraj nemogoče, da bi ostala mladina nedolžna. Samo eno sredstvo dela v tej nevarnosti takorekoč čudeže: verska vzgoja. Samo verstvo nudi zadostno protitež zoper strasti in zapeljevanje. Vsakdo ve, da so v resnici verstveni, pobožni otroci navadno tudi najbolj nedolžni. Ni čuda, če dajejo celo brezverni starši svoje otroke verskim zavodom v vzgojo!

6. Med glavne dolžnosti, ki nam jih je naprtla vojska, spada tudi skrb, da celimo rane, zaskane celim rodovom in narodom. Kako pa? Ali z brezmejno sebičnostjo in trdosrčnostjo? Gotovo ne. Rane bo celila le ljubezen, požrtvovalnost, spravljivost, dobrohotnost. Te čednosti je treba že mladini vcepiti; tega pa bi ne mogli, če bi jih ne poučili v veri, ki je nje prva in najvažnejša zapoved ljubiti Boga in zaradi njega tudi bližnjega, celo sovražnika.

Verstveni pouk mora ohraniti isto mesto in isto veljavo, kakršna mu gre. Ako bi pouk krščanskega nauka ne bil več obligaten, bi ga otroci smatrali za nekaj manj važnega, manj potrebnega, kar bi tudi obtežilo stališče veroučitelja. Tudi verstvene vaje morajo biti obvezne, kajti verstvo brez udejstvovanja nima prave vrednosti. Tudi je potrebno za otroke nadzorstvo in vodstvo pri verskih vajah. S tem pa ni rečeno, da bi se moralo s silo in kaznijo nastopiti, če bi se udeležba izlepa ne mogla doseči. S silo se ne opravi kaj prida; tudi so prisiljene verstvene vaje brez pomena in brez koristi, da, škodljive. Na mesto sile naj stopi ljubeznivo očetovsko vodstvo.

Cerkveni razgled.

Po domovini.

Sv. Goro.

Na neki pastoralni konferenci goriške nadškofije se je med pripomočki in sredstvi zoper sedanje blodnje in zmešnjave komunistov - boljševikov govorilo o potrebi zopetne upostavitve božje poti na Sv. Goro — češ, da Svetogorska Mati Božja, ki je nekdanj tako mogočno in uspešno zastavila pot razširjajočemu se protestantizmu — tudi sedaj ne bo zapustila svojega ljudstva, ko mu od strani novodobnih revolucionarjev grozi nič manjše, če ne še večje zlo kakor takrat.

Enako misel povzamemo tudi iz poziva, ki ga je te dni naš prevzvišeni vladika izdal na svojo duhovščino in verno ljudstvo.

Sobratje, kaj se pa Vam zdi? Dobro bi bilo, da stvar res premišljujemo, ter se z vso gorečnostjo poprimemo tega svetega dela.

Da, v resnici, Marija mora zopet na Sv. Goro! Ona mora na mestu, ki si ga

je sama izvolila — zopet zakraljevati! In prej ne pojde z našim ljudstvom na boljše. Z naravnimi sredstvi samo tega tako silnega protiverskega toka ne zajezimo.

Boljševizem zameta religijo, češ, da je vera v Boga odsvit sramotnih zemeljskih razmer t. j. suženjstva, robstva! In zato vse politične organizacije in vsi konsumi nam ne bodo zadostovali in tudi ako bi imeli v rokah vso moč in vsa sredstva: brez posebne milosti božje se današnje človeštvo ne da ozdraviti.

Delujmo torej v družtvih, organizirajmo vrste, prirejjajmo shode, zasajajmo zdravo zrno, zlato seme, da bo ob svojem času pognalo iz razbite in opustošene grude — a med tem ko skušamo nevero zatreti — ne zabimo Marije.

»Gaude Maria Virgo, cunctas haereses sola interemisti in universo mundo!« Tako pozdravlja sv. Cerkev Marijo.

Ta izrek se je že neštetokrat uresničil, ne dvomimo, da se bo tudi danes. Iz Sv. Gore bo vstalo solnce, ki bo komunizem in njih zmote, kakor meglo razpršilo! in zavladal bo v naši deželi zopet mir, pravica in ljubezen: „quia ex te ortus est sol justitiae, Christus Deus noster!“

Zastavimo torej v delo vse svoje moči. Od tu nam upanje vstaja za boljšo bodočnost. So tudi taki, ki pravijo: čemu sedaj svetjšče, pomagajte rajše ljudstvu, da si potrebno streho napravi, Marija je

ne potrebuje! Povejmo takim, da sami dobro vemo, da Marija cerkve ne potrebuje, saj je Kraljica nebes — a mi reveži potrebujemo Nje, da Ona med nas pride in nam pomaga, ko nam nihče na svetu ne more več pomagati.

Na noge tedaj v svetem navdušenju. Goreča ljubezen vse zmaga, vse ovire odstrani. „Aqua multae non potuerunt extinguere caritatem“.

O preljubi sobratje, Marija Svetogorska nas čaka.

Preganjani duhovniki tržaške škofije.

1.) Alojzij Krašovec, župnik iz Brezovice, je bil interniran od maja 1919 do 1./IX. 1919 v Italiji.

2.) Anton Cerar, kaplan v Brezovici, je bil interniran od 1./V. 1919—1./XII. 1919.

3.) Ivan Dukič, sedaj župeupravitelj v Sovinjakju, je bil nekaj časa v zaporih v Trstu. Izpuščen se ni mogel vrniti v Kastvo, ampak je ostal v škofijski pisarni do konca l. 1919.

Plače ni dobil od 1. maja 1919 do 31. dec. 1919.

4.) Just Filiplič, župnik iz Žminja, je bil interniran v Sardiniji. Plačo je dobil šele od novega leta naprej.

5.) Franc Frankola, katehet iz Pazina, je bil interniran v Sardiniji. Plačo je dobil.

6.) August Zlobec je bil interniran v Italiji ter se je januarja po raznih težavah povrnil v svojo pomjansko župnijo.

7.) Ivan Ujčič, župnik iz Boljuna, je bil interniran v Italiji od aprila — do konca leta 1919.

8.) Joahin Pilar, župnik iz Treviža v Istru, je bil interniran v Sardiniji, odkoder se je vrnil 20. dec. 1919.

9.) Josip Flego, župeupravitelj v Šternu, je bil interniran ter je umrl v pregnanstvu v Sardiniji.

10.) Josip Mandić, župnik iz Kastve, je bil interniran v Italiji ter je pred nekoliko tedni zbežal v Jugoslavijo.

11.) Andrej Nartnik, župnik v Kortah, je bil izgnan ter se ni dosedaj povrnil.

12.) Peter Švegelj, župnik v Mavražu, je bil izgnan ter se ni dosedaj povrnil.

13.) Lovrenc Kos, kaplan rojanski, je bil izgnan ter se ni dosedaj povrnil.

14.) Ivan Mandić, župnik v Kaštelu, je pred internacijo zbežal.

15.) Julij Lazič, katehet iz Kastve, je zbežal. —

16. Marin Glavina, kaplan v Oprtlju, je komaj zbežal preganjanju in trpinčenju 28./X. 1918.

17. Josip Habat, je bil odstranjen iz Oprtlja po vojaškem poveljstvu.

18.) Henrik Fantiš, duh. v pokoju v Sv. Križu pri Kastvi, je zbežal.

19.) Mons. Dubrovič Matko, župeupravitelj v Lovrečiči, je bil izgnan.

20.) Franc Cisl, kaplan iz Sv. Mateja, je zbežal ter se je pred tedni vrnil in čaka nameščenja.

21.) Anton Hreščak, kaplan v Slivju, je moral zbežati v Jugoslavijo.

22.) Anton Štemberger, duh. v pokoju je bil konfiniran v Jelšanah.

23.) Mihael Hušo, župnik v Hrušici, je bil 1 mesec v tržaških zaporih.

24.) Liberat Slokovič, župnik v Sv. Petru v Šumi, je bil v domači župniji interniran.

25.) Šime Červar, župnik v Zdrenju, je bil preganjan.

26.) Josip Aničič, župeupravitelj v Brdo-Sušnje, je bil zaprt in obsojen radi propagande in neke puške; sedaj kapelanuje v Poljanah.

27.) Nikolaj Žugelj, župnik iz Kringe, se ni mogel vrniti na svoje mesto.

Nadalje so bili izgnani vsi piranski frančiškani-minoriti radi slovanske narodnosti; enako so poskusili parkrat pregnati frančiškane Slovence iz Pazina.

Izmed laške duhovščine je moral Anton Benvenuti, župnik v Oprtlju, radi svoje pravičnosti do slovanske večine, zapustiti — preganjan od oprtaliskih Lahonov in vojaštva — svojo župnijo Radi naprtiljubljenosti pa je moral momjanski župnik Ivan Cosolo ubežati linčanju od strani ljudstva.

Zanimivo je tudi razmerje, preganjanja tržaško-koprške duhovščine pod bivšo avstrijsko vlado.

Od italijanskih duhovnikov so bili internirani samo 3 gospodje, in sicer ker so bili še laški podaniki iz kraljestva. Ti so: Bonacchio Valentin, Mancini Ivan ter Carbone Karl. Prva dva sta med vojno dobila avstrijsko državljanstvo ter

sta s popolno plačo pastirovala med laškimi interniranci. Izmed Slovanov pa so trpeli preganjanja od Avstrije: Dr. Jakob Ukmar, več mesecev na ljubljanskem gradu, Mandić Josip, Zavadlav Pavel, Cervar Šime, Vranjac Ivan.

V pojasnilo.

Iz Porečko-puljske biskupije. — Izprave na dopis, koji glasi: »Dušno-pastirske razmere v porečko-puljski škofiji«, štev. 2. smotre: Zbornik svećenikov sv. Pavla, str. 39.

O. Uredniče! Nije istina što g. dopisnik javlja u istom dopisu točka 5. »V porečko-puljski škofiji je pet duhovnikov apostaziralo — a nobeden njih ni domačin.

Dočim je stalna i nepobitna istina: da je šestorica svećenika apostazirala, od kojih je pet domaćih a jedan inostranac.

Zalostno je da se davno u svoji biskupiji prijemkim okom gleda naše u Istri nerodjeno jugoslavsko svećenstvo, koje je za vrijeme okupacije proganjeno, okradjeno, bičevano i na svaki način napastovano; ali koje svejedno stoji na braniku vjere i narodnosti, i izpija do zadnje kapi gorku času narodne sudbine!... Uzprkos svim napastovanjima u spletkama, ono hrabro zalazi među narod i nepopustljivo drži sve prvašnje narodne i vjerske običaje. Neizpričava se, i negovori: — kruh — kruh — treba gledati kruh: — neprekida hrvatske pobožnosti i propovjedi: nezatvara se u kuće, napuštajući svoje stado da ga vuci razdiravci deru

i vuku. — Oni su i prvo vršili svoju vjersku i narodnu dužnost, pa jih sada izpunjaju još i bolje.

Istra nečeka samo spas od svojih u njoj rađenih sinova; nego od sve svoje braće unakrst i popreko. Gdje god je jugoslavka krv i zemlja, tu je svima Jugoslavenima, bez razlike gdje se oni rodili, jednaka domovina, jednake dužnosti i jednaka prava. S toga treba da se međusobno popunjujemo i slagamo, prožeti iskrenom ljubavi, neograničenom žrtvom i povjerenjem; za to ćemo svima pripeliti: da je dobro posvirati, pa i za pas zadjeti, i da je dosta igre ovim sramotnim kartama: furešt, nedomač... itd. što pokazuje baš najtješnji orizont narodne naobrazbe, i pogibeljno nebratsku nesnosljivost i razdor.

Kod treće točke istog dopisa istaknuti nam je: Oni, koji su u dušobrižničkoj službi u Poreču, istina nerazumiju hrvatski: a je onamo preč. kanonik Orlandini — rodom iz Dalmacije, dobrovoljni i požrtvovni otac onog naroda, koji mu pruža u njegovom jeziku u svako doba pomoć i utjehu, uzprkos neprestane mržnje i progontva porečke gospode.

Ovliko, g. uredniče, samo na razbistrenja i sporazumljenja, eda se civilizirani barbari nenaslađuju našem razdoru.

K. T. D.

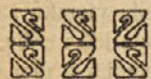
Katoliško tiskovno društvo v Gorici. Od raznih strani smo bili naprošeni, da bi podali pojasnil glede goriškega K. T. D. Naj sledeče vrstice služijo v ta namen. »Namen društva je (§ 2. društ. pravil), potom tiska sploh delovati na temelju katoliške vere ter še posebej v smislu rasolucij slovenskih katoliških shodov za kulturno povzdigo slovenskega ljudstva predvsem na Goriškem.« Iz tega sledi, da društvo nikakor ne omejuje svojega delovanja izključno le na Goriško. Nove člane sprejema načelstvo, pri pristopu se plača 10 L. pristopnine, deleži so po 100 L. — Pred vojno si je naše K. T. D. komaj pomoglo iz začetnih težav. Društvena trgovina je stala mnogo žrtev predno se je uredila, ker je bila, ko smo jo prevzeli, v slabem stanu. »Novi čas« je bil tudi večinoma od

našega društva financiran. Vojna nam je napravila ogromno škodo, računamo na 26.000 L. Hvala Bogu, da je vsaj oprava ostala nepoškodovana. Po vojni se trgovina še povoljno razvija, akoravno se moramo boriti z raznimi težkočami: posebno občutimo pomanjkanje slov. knjig. V Ljubljani so naša prizadevanja v tem oziru kvalificirali kot verižništvo! Ne moremo se spuščati v podrobno razpravo o tem, načelstvo je pa vedno pripravljeno dati pojasnil. Pribijemo, da so bili naši odposlanci prisiljeni nakupovati blago in knjige pri liberalnih trgovcih, ker je neki gospod pri jugoslov. bukvarni prepovedal, nam prodajati. Pač ne vedo, kako je tu pri nas. Mi ne bomo odgovarjali na enaka dejanja, ki izvirajo iz nepoznanja naših razmer. »Mladika«, ki jo sedaj financiramo, bo za nas in

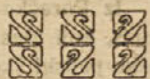
naše delovanje pričala. Vabimo sobrate naj se pri-
glasijo kot člani pri K. T. D. v Gorici, in kdor
more, naj vzame tudi več deležev — čim večja bo
obratna glavica, tem večji bo tudi uspeh. Pri
prihodnjem občnem zboru se bo pa tudi poskrbe-
lo, da bodo vsi naši kraji v odboru zastopani. Se-
danje načelstvo je takole sestavljeno: preds.
Doktorič, podpreds. mons. Ličan, odborniki: kurat
Ciril Vuga, knjigovodja Fran Bitežnik, dekan Ant.

Berlot, dekan Alojz Novak, župnik Ignac Leban,
župnik Jakob Rejec, vicerektor semen. Anton Ru-
tar.

Prosimo še, da bi se vsi duhovni uradi poslu-
ževali naše trgovine, naj uplivajo vsi sobratje tu-
di na šolska vodstva, županstva, posebno na tr-
govce, da bodo nakupovali pri tej edini večji slo-
venski trgovini. Itak pojde dovolj denarja v tuje
roke, zato podpirajmo svoje domače ustanove.

Vestnik „Zbora“.

Obče misli.

Iz poslednjega meseca je treba zabeležiti ve-
selo dejstvo, da so konference »Zajednice presv.
Srca« marljivo začele z delom tudi po namenih
svečeniškega »Zbora«. Današnji snopič »Zborni-
ka« prinaša vesti o lepem številu konferenc na Tr-
žaškem in Goriškem. Le želeli bi bilo, da bi se tu-
di sobratje iz priklopljenega dela ljubljanske in
krške (koroške) škofije začeli oglašati s poročili
v našem stanovskem glasilu. Doslej nismo prejeli
od tam niti kakih statističnih podatkov, kakršni
so bili priobčeni od drugod glede prebivalstva in
posebe glede usode duhovnikov. In vendar bi bilo
tako koristno in potrebno, da bi se vzajemno po-
znali!

Težke so razmere sobratov v poreško-pulj-
ski škofiji. Vsaka vest o njih nam je zlasti draga.
Čim bo rešeno vprašanje enega prostega sobrata
za delo po namenu »Zbora«, bo njegova prva na-
loga, da poišče osebnega stika s sobraty, ki so v
najtežjem položaju. Na ta način upamo priti za-
stran zapuščene Istre in Koroške do koristnih
ukrepov.

Starešinstvo pa ta mesec ni moglo opraviti
mного dela. Razburjenost v deželi pa bolezen ne-
katerih oseb so ovirale občevanje. Sicer pa je
zdaj poglaviti pogoj, da zasnovano delo steče,
ugodna rešitev nekaterih osebnih vprašanj. Ta
zadeva je vpeljana, a zahteva nekaj potrpljenja in
časa.

Razburjenost v deželi in pa neka nerešena
pravna zadeva so tudi vzrok, da se je moralo od-
ložiti sobranje (občni zbor). To se pa izvrši, čim
bodo razmere dopuščale.

Dasi so se razmere deloma spremenile, po-
dajemo sledeče misli našega tajnika:

Z velikim navdušenjem smo poživili 8. prosin-
ca Zbor sv. Pavla. Tedaj smo izvolili starašinstvo,
ki naj bi vodilo vse naše delovanje. Starašinstvo

je šlo na delo, ustanovilo naš »Zbornik« in izvrši-
lo po svoji moči naložene mu zadače. Toda pri-
značmo odkrito: veliko več bi se bilo lahko sto-
rilo in doseglo, ko bi sobratje imeli nekaj več do-
bre volje. Šesti mesec poteka od poživljenja Zbo-
ra, pa večina dekanatov se še ni zbrala v konfe-
rence, oz. ni imela še sestanka zajednice presv.
Srca. Obtožujemo Vas, sobratje, da spite, da one-
mogočate naše delovanje. Vse veliko delo je na-
gromadeno na to ali ono dekanijo, a drugi? Raje
molčimo. Pa tudi izgovorov ne priznamo. V po-
polno slovenskih dekanijah se skliče kar dekanij-
ska konferenca, kjer pa so dekanati narodno-me-
šani, pa naj se slovenska in hrvatska duhovščina
zbira v zajednicah presv. Srca. Pač je ta ali
oni sobrat navedel vzrok, ki pa ne drži povsod.
Neki sobrat je dejal: »Priznam, da je moja dolž-
nost sklicati zajednico; a jaz sem bil tri leta v
begunstvu in se nahajam v takih razmerah, da si
ne upam pogostiti 15 sobratov.« Jaz sem mu od-
govoril: »Razumem, a prav ne ravnate. Vi ste v
malem središču, kjer je najti par dobrih gostiln z
mestno postrežbo. Skličite sestanek, molili bomo
v cerkvi, zborovali pri Vas, obed pa se naroči v
gostilni.« Toisto velja za mnoge druge begunce,
velja tudi za mnoge mlade sobrate. »Toda čudno
bi to bilo.« Ultra posse nemo tenetur, in — bodi-
mo pametni — emancipirajmo se od navad, ki se
morda ne moremo več držati, saj vendar ni-
simo tirolski kmetje! Odprimo oči in pogledjmo na
zborovanja pri drugih stanovih. Po možnosti de-
lajmo, ne po navadi. Glede na sklicanje in red pa
naj bi sledeče uvaževali: sklicatelj naznani pred-
met razprav, določi referente, sicer konferenca
degenerira v »čakanje«. Glavni del časa bodi
posvečen razpravam, a tudi na skupno molitev
pred Najsvetejšim naj ne zabimo: propter animas
nostras et propter aedificationem fidelium!

Odsek za narodno in socialno politiko.

Vodstvo tega važnega odseka je blagovoljno sprejel sbr. Alojzij Novak, dekan v Črničah na Vipavskem. Udeleževal se je sej političnega društva »Edinosti« ter je tam zastopal predloge svečeniškega »Zbora«. Dosegel se je sporazum ter so postavljeni konkretni cilji. Izvrševanje v večjem obsegu zopet čaka ugodne rešitve osebnih vprašanj.

Odsek si je postavil za bližnjo nalogo, da prouči pravila »kmečkih zvez«, ki se bodo morala prenoviti. Predlagal bo vsem »Zvezam« enoten tip pravil ter poskrbel za politično odobrenje.

Nadalje se bavi odsek z vprašanjem našega kmetijskega združništva. A povsod se pojavlja ista zapreka, ki ovira akcije v zasedenem ozemlju: osebe, ki so nam ostale, ne zmagujejo niti tekočega dela. A novo delo čaka in išče marljivih in večjih rok.

Ako smo pa izrekli gorenje tožbe, ni znanje, da hočemo od ciljev odstopiti. Nikakor. Odločeni smo, stopati dosledno naprej. Samo razložiti smo hoteli, da treba za vsak korak naprej šele pot graditi z velikim potroškom dela in — časa. Zato moramo prositi — potrpljenja, a tudi zaupanja.

Odsek za šolstvo.

Leop. Cigoj.

V ospredju zanimanja in razpravljanja je zopet vprašanje o veronauku. Ciuffellijev zloglasni dekret, žal, še ni bil odtegnjen. Pravijo, da je odprava naletela na velike težkoče. Ti moj Bog! Sami delajo umetne težkoče brez vse sile in potrebe, potem pa kažejo nanje in se izgovarjajo... še več! S »provizoričnim normalnim učnim načrtom za ljudske početne šole« ponavljajo napad na najdražje svetinje krščanske dece. Tudi po tem načrtu tvori veronauk le neobvezen predmet, verske vaje pa se niti ne omenjajo.

V očigled tem žalostnim dejstvom stavil si je odsek trojno nalogo. 1.) Stopili smo v stik z odborom duhovske organizacije sobratov v阜rlaniji ter dogovorili enak in istočasen nastop. 2.) Skupno smo naprosili goriškega metropolita, da zainteresira vse škofe in duhovščino obeh narodnosti v naši provinciji za prevažno zadevo in tozadevno čvrsto akcijo. — Škofje bodo ponovno protestirali pri ministrskem predsedniku Giolittiju. Duhovščina pa naj priglasi pri šolskih vodstvih svojo sodelujočbo pri konferencah, na katerih se bo razpravljalo o predloženem učnem načrtu. — Katedralje naj na teh konferencah zagovarjajo pravlice cerkve in starišev, kot so jih imeli pod nivošo vlado in ki morajo ostati še vedno v veljavi za zasedeno ozemlje! Stavijo naj predlog za obveznost verskega pouka! Škofje in obe duhovski organizaciji bodo pritisnili na generalnega civilnega komisarja, da bo dovoljen cerkvenim zastopnikom tudi dostop do namerovanih svoječasnih okrajnih in deželnih šolskih konferenc. 3.) Naš »Zbor« naprosi v posebni okrožnici učitelstvo za sodelovanje. Okrožnica se je dostavila »Učiteljski zvezi« in vsem

okrajnim učiteljskim društvom kakor tudi raznim večjim šolskim vodstvom. Dobe jo tudi naši dekanati ad circulandum. Razlogi, ki so nas nagnili do tega koraka in ki jih bo uvaževala, kakor upamo, tudi velika večina našega učiteljstva, bi bili sledeči: Gre za eminentne versko-narodne svetinje našega ljudstva. Učiteljstvo se je tudi že oficijelno po svojih društvih kakor tudi prlvatno v pretežni večini izreklo za veronauk kot obvezen premet. Ljubezni do naroda, potrebnega moralne opore in povzdige, bo učiteljstvo nagnila k sodelovanju. Tudi je ravno učiteljstvo neprisiljena priča, kako je naš narod dokumentiral s polnoštevilnimi podpismi svojo neomajno voljo in zahtevo po versko-naradni vzgoji naše dece. V edinosti je moč malega naroda, v edinosti med učiteljem in duhovnikom tudi moč vsega vzgojnega vpliva na učence. Ne razdirati, ampak, strinjati moramo vrste vseh narodnih in kulturnih delavcev za povzdigo in obrambo našega naroda.

Vse člane, ki so jih že ali jih bodo še poslale razne konference v šolski odsek, nujno prosimo dvoje:

1.) Naj poskrbe, da se bo v smislu okrožnice svojega škofa res sleherni veroučitelj tamošnjega konferenčnega okoliša zanimal za prevažno zadevo veronauka in verskih vaj šolske mladine ter skušal pridobiti po možnosti učiteljstvo za znani predlog. Silno dobro bi služila odseku tozadevna poročila; zato se prav lepo priporočamo za dopise.

2.) Tudi bi odsek takoj rabil podatkov od vseh strani dežele o tem, kako in v kakšnem številu se

je ljudstvo lansko jesen izjavilo za krščanski nauk v šoli in za verske vaje šolske mladine. V ta namen naj vsaka konferenca gotovo imenuje svojega člana v šolski odsek in naj nam dotičnikovo ime sporoči!

—:—

Doslej so imenovalle sledeče konference svoje šolske referente:

1.) Konferenca za svetogorsko pogorje: sobr. Antona Piska, kurata v Lomu. 2.) Konferenca za goriška Brda: sobr. Alfonza Blažkota, vikarja v Kozani. — 3.) Konferenca v Dolini: sobr. Gabriela Piščanca, župnega upravitelja v Dolini. — 4.) Konferenca v Vipavi: sobr. Fr. Hočevanja, župn. upr. na Ustju. — 5.) Komenska konf.: Fr. Pahorja, kateheta v Komnu. — 6.) cerkljanska konferenca: Fr. Hliša, vikarja v Orehku. — 7.) Konferenca za Tolminsko pri sv. Luciji: sobr. Ivana Sekulo, kapelana v Talminu.

8.) Konferenca za Kastavski dekanat: sobr. Šime Sironiča, kateheta na nižji gimnaziji v Volskem.

9.) Jelšanski dekanat: sobr. Mihaela Hušo, župnika v Podgradu.

Naj se zgledajo čimprej še ostali! Odsek ima veljavne naloge, ki zahtevajo pomoči in sodelovanja vseh konferenc. Skrb za naše decu je temeljna skrb za bodočnost. Ljubili smo otroke, ko je njih vzgoja imela, če ne popolne, vendar dokaj močno zaslonbo v postavi — vzljubimo jo še bolj sedaj, ko podirajo vso postavno varstveno ograjo okoli nje!

—:—

Program katehetskega sestanka, ki bo sredi avgusta, objavimo natančneje v dnevnikih listih. Zdi se, da se bo treba še vedno pečati s pravnim položajem veroučitelja in veroučiteljice, in pa zlasti z namerjano upeljavo »Krščanskega nauka za prevence«, čemur so naklonjeni tudi naši vladiki. Na starešinstveni seji dne 27. junija t. l. je odsekov tajnik, sobr. J. Fon podal poročilo v trojni smeri: a) o namerjavanem katehetskem sestanku; b) o učni knjigi za nižjo skupino ljudskih šol; c) o katoliškem stališču v vprašanju svobodne šole.

Starešinstvo je vzelo poročilo z odobravanjem naznanje ter obenem sklenilo, da ostanejo šolske zadeve poverjene šolskemu odseku ter se sedaj ne bo poživljalo znano katehetsko društvo. Razlogi so bili navedeni že v 4. številu »Zbornika«.

Poročila s konferenc.

Konferenca Sod. SS. Cordis za Brda. Na sestanku, ki se je vršil 17. t. m. v Kojskem, je bila oživila Sod. SS. Cordis za Brda. Njen delokrog obsega vsa Brda, ne oziraje se na meje posameznih dekanatov. Za predsednika je izvoljen sobr. Ludvik Kumar, dekan v Biljani, njegov tajnik je C. Sedej, župni upr. v Kojskem. — Za članke v odseke so izvoljeni: Alfonz Blažko, vikar v Kozani, v šolski odsek; Jos. Milanič, kurat v Medani, v odsek za pravno varstvo in gnotne zadeve; C. Sedej, župni upr. v Kojskem, v odsek za narodno in socialno politiko. — Povdarjale so se težkoče, ki nas čakajo pri političnem in gospodarskem delu med Brici. Imamo namreč dve ločeni kmečki točki: posestnika in kolona. Za skupen nastop — posebno sedaj ob času kolonskega gibanja — je malo upanja. Separatne politične in gospodarske organizacije bi povzročale le cepljenje itak šibkih delavskih moči. — Ker ljudstvo govori o nekih pristojbinah za procesije, se sklene, da nihče ne plača kake pristojbine; procesije bomo imeli po stari navadi. Za kako dovoljenje ali prepoved od strani oblasti se ne zmenimo. — Določa se 7. pobink. nedeljo slovesno praznovati god sv. Cirila in Metoda. — Tajniku je naročeno, da sporoči glavnemu odboru za obnove svetogor-

skega svetišča: Darove ter imena darovalcev naj glavni odbor objavlja, primerna zato bi bila »Mladika«. Tako bomo duhovniki kriti pred očitanjem in namigavanjem, kam da gre nabrani denar. Dobro bi bilo imeti že tiskane pole za nabiranje darov, katere naj preskrbi glavni odbor. — Sestanki se bodo vršili vsak zadnji ponedeljek v mesecu. Prihodnja konferenca v Gradnem.

Konferenca za cerkljanski dekanat se je izvršila in konstituirala na god sv. Cirila in Metoda s slovesno sv. mašo. Za voditelja konferencam Zaječnice presv. Srca je izbran sbr. Jožef Ivančič, žup. upravitelj v Šebrellah, za tajnika sbr. Leopold Arko, kapelan v Cerknem. Nadalje so določeni v odsek za narodno in socialno politiko sbr. dekan Ivan Kunšič v Cerknem; v odsek za šolstvo sbr. vikarij Fran Hliš v Orehku; v odsek za pravno varstvo sbr. kurat Jožef Kos v Otaležu; v odsek za kulturno iniciativo sbr. Stanko Stanič kapelan v Cerknem.

Konference Zaječnice presv. Srca se bodo vršile vsaka dva meseca; prihodnja bo na sv. Rok 16. avg. v Novakih.

Na sestanku Zaječnice presv. Srca v Dolini dne 17. junija so bili izvoljeni:

1. Odsek za pravno varstvo: sbr. Josip Knavs, vpok. duh. Draga, p. Boršt.

2. Odsek za šolstvo: sbr. Gabriel Piščanec, župni upravitelj, Dolina pri Trstu.

3. Odsek za narodno in socialno politiko: sbr. Lojze Kraševac, župnik Brezovica, p. Materija.

4. Odsek za kulturno iniciativo: sbr. Franc Malalan, župnik Osp, p. Črnikal.

—:—

Na sestanku konference za dekanat komenski dne 1. 7. so bili izbrani: v odsek za šolstvo: Fr. Pahor, katehet v Komnu, v odsek za pravno varstvo: Karol Oblak, kurat v Gorjanskem, v odsek za narodno in socialno politiko: Ivan Štolfa, vikarij v Vojšči.

Za prostega duhovnika se je zložila svota 300 L.

Konferenca za dekanat Jelšane se je konstituirala 8. VII. v Podgradu. Imenoval se je tajnik in poročevalci za posamezne odseke. Vzelo se je z odobravanjem na znanje poročilo o pogajanjih v Trstu 10. in 24. junija. Na prihodnji konferenci bo glavni predmet razprava o političnem in socialnem delu (pov. sbr. Kraševac). Izražala se je želja, da se začne propaganda za staroslov, bogoslužje na široko. Ponovila se je zahteva po jugosl. škofu-koadjutorju v Trstu. Tirja se tudi še odgovor na spomenico škofijske duhovščine. Za vzdrževanje 1 prostega sobrata, ki naj bi imel sedež v Trstu, so se obvezali vsi navzoči prispevati tangento 20 L. Takoj je vplačalo 5 sobratov. Denar se pošlje blagajniku.

Konferenca za svetogorsko pogorje v Lomu 5. julija.

Vršila se je v znamenju proslave sv. Cirila in Metoda s slovestnostjo v cerkvi. Pridigal je sbr. predsednik Franck, peto mašo pa je opravil ob asistenci č. g. dekan Berlot. Za domače ljudstvo je v cerkvi ta dan slovesen praznik.

Konferenca: Navzoči vsi, razun sbr. Širaja. Gostje: č. g. dekan Berlot iz Kanala, Belè in Doktorič. — Sbr. Filipič referira o Srcu Jezusovem. Preveč kritiziramo pridige sobrata; treba da si jih kot poslušalci tudi vzamemo k srcu. Mlačnost in samoljubje nas zelo naudaja. Srce J. je z zasramovanjem nasičeno. Morda tudi z zasramovanjem duhovnikovim. Pomislimo kaj smo: amici Dei, posredovalci med Bogom in ljudmi. Več kot kralji in cesarji. In vendar — mlačni. Meditacija, liturgija; kje novomašniški zelos? Zaničujemo Srce J.? — Morda tudi: z malomarnostjo! Snaga v cerkvi, tabernakelj, večna luč, brevir, adoracija i. dr. Začnimo resno svoje dolžnosti vršiti. — Sklepi v tem oziru: Vsak član konference se obveže, ta bo vsaj pol ure med tednom adoriral; če

je vpisan v bratovščino »Perseverantiae«, pa tudi spet začel in vstrajal. Za vspodbudo in nekako kontrolo nad nami v dušnih rečeh si moramo izvoliti sobrata - špirituala, kateremu bomo pod vestjo dolžni izpovedati svoje duševno stanje pri vsakokratni konferenci. Izvoli se sbr. Močnik. — Sledi poročilo o Sv. Gori: Z veseljem se vzame na znanje, da se je z delom že pričelo in da se je že tako lepa vsota nabrala. Sklene se, vpeljati v vseh naših cerkvenih zborih pesem na čast svetogorske kraljice, katero je vglasbil sbr. Doktorič. Obenem izrazi konferenca zahvalo sočlanu sbr. Vodopivcu, ki je posvetil svojo skladbo star. slov. maše »svetogorski konferenci«. — Volitev v odseke: Pravni odsek: sbr. Filipič; narod. politika: sbr. Matelič (začasno poživimo posojilnice); kulturni ods. sbr. Butkovič; (V podosek cerkvenega petja »Cecilijansko društvo«, namesto odstopivšega č. g. Lebana, se predlaga sbr. Kristof Tomšič, kurat na Trnovem. Želja, da bi to društvo oživel je velika. Sobratje muziki vstanite!) Izvoljeni člani naj takoj naznanijo svojo izvolitev na naslove, kakor je rečeno v Zborniku štev. 4. Na prihodnji konferenci morajo poročati člani vseh odsekov. — Znanja verouka na tuk. ljud. šolah našega pogorja ne bomo razredovali in pojasnimo v cerkvi zakaj ne. — Konferenca izreče popolno udanost prevz. knezonadškofu in ga prosi svojega blagoslova, da bomo mogli tudi vstrajati po teh vspodbudah in si tako pri Bogu spletliti venec, kot kristjani in dušni pastirji.

Blagajnik pobere prispevek »za enega prostega duhovnika« 20 Lir in druge običajne prispevke. — Prihodnja konf. na Banjšicah dne 16. 8.

Konferenca Zajednice presv. Srca Jezusovega za dekanata tolminski in kanalski se je izvršila 14. jul. pri Sv. Luciji ob Soči. Sbr. Venceslav Belé je v lepem referatu razpravljal ob organizaciji duhovščine. Ta naj se izvrši po intencijah in pravilih Zajednice presv. Srca kakor tudi Zbora svečenikov, tako da se bodo interesi obeh naših stanovskih združenj koncentrično usporredili v napravo naših konferenc. Referent je pričujočim udeležencem (20) poklical v spomin poglavitne določbe iz pravil Sodalitatis in pa Zbora. Več dejanj in sklepov je zorelo kot sad razprave. Vsi navzoči so se prijavili za člane osnovane konference, ki obsega poleg duhovščine tolminskega dekanata tudi tiste sobrate kanalskega dekanata, kateri niso pridruženi konferenci za Svetogorsko pogorje. Za lokalnega rektorja konference je bil izbran sbr. msgn. Rojec, za njegovega namestnika pa sbr. dekan Berlot, kar je sbr. izvoljeni tajnik (kapelan tolminski Kodermac) sporočil pristojnemu mestu. Konferenca se je namenila, po možnosti se shajati na mesečne sestanke, kateri naj se vrše po intencijah Zajednice in Zbora v okviru naslednjega dnevnega reda:

- a) duhovni nagovor (do konca leta prevzel sbr. župnik Iv. Kokošar),
- b) znanstveni referat,
- c) poročilo zastopnika v starešinstvu (msgr. Rojca) in poročila članov posameznih odsekov,
- č) slučajni predlogi,
- d) določitve glede naslednje konference,
- e) adoracija in spoved v cerkvi,
- f) skupno kosilo.

Ad d): zastran naslednje konference se vselej sproti določi, kdaj in kje se bo vršila; kdo in kaj bo referiral; zlasti se vselej pozovejo zastopniki pri starešinstvu in v odsekih, da podajo poročila iz svojega področja (o sejah starešinstva, o dotičnih člankih v »Zborniku«, o tozadevnih razmerah v okolišju konference: šolstvo; gospodarske, prosvetne, politične organizacije; časopisje; gmoine in pravnovarstvene zadeve duhovnikov; važni pojavi verskega in narodnega življenja v okolišju; dopisovanje katoliškim časopisom).

V odseke so bili izbrani sledeči sobratje: v odsek za pravno varstvo in gmotne zadeve: sbr. župnik Ivan Kovačič v Podmelcu, v odsek za šolstvo: sbr. Ivan Sekula, kaplan v Tolminu; v odsek za narodno in socialno politiko: sbr. Joža Abram, žpk. pri Sv. Luciji; v odsek za kulturno iniciativo: sbr. Venceslav Belè, vikarij na Ponikvah. — Sbr. župnik Iv. Kokošar se je podložil, da stopi v stik s sobratmi glasbeniki zavoljo »Ceciljanskega društva«.

»Oče konference« sbr. župnik Kovačič je pobral denarne prispevke: à 20 lir za uzdrževalno prostemu duhovniku, in à 2 liri za potrebe domače konference.

Sbr. rektor, msgr. Rojec, je naposled sprožil zadevo Alojzijevejšča v Gorici. Stvar je vredna obče pozornosti, ki jo bo skušal tudi »Zbornik« čim brže vzbuditi in trajno negovati.

Konferenca se je res vzorno vršila in v splošno zadovoljnost izvršila. Prav ta konferenca razpolaga s strokovnimi močmi, bolj kakor katera-sibodi druga. Upati je, da jo bo vzajemna ljubezen članov in njih uztrajna sposobnost povzdignila na višek, ki bo koristen za vso našo javnost.

Devlinski dekanat je imel meseca julija konferenco, na kateri je bil po potrebi razmer izbran stavljeni odsek s sbr. dekanom Nemcem na čelu. V odsek za pravno varstvo se je odposlal sbr. Jože Vodopivec, župnik v Nabrežini.

Konferenca Svećeničke Zajednice (Sodalitatis Ss. Cordis) za Kastav-Volosko imenovala je članove za razne odsjeke. Stalnog povjerenika, koji bi imao prisustvovati mjesečnim sjednicama u Trstu,

nije imenovala; već se je zaključilo da se od slučaja do slučaja pošalje zastupnika u Trst. Zaključilo se je također, da se svi svećenici začlane u potporno svećeničko društvo sv. Josipa (4 L.) i da svi daju dobrovoljni prinos za društvenog tajnika V. Ščeka (20 L.). Oba iznosa sabire tajnik Glavić M.

Konferenca smatra korisno po naš narod da svećenstvo koliko moguće složno radi sa političkim društvom »Edinost« u Trstu. Slavenski svećenici i laici nisu nikada trebali u borbi za obstanak našeg naroda jedan drugaga kao baš u to vrijeme.

Ista konferenca moli ovim putem osobito braću Slovence u Gorici, da se kod kulturnih i vjerskih inicijativa po mogućnost obaziru i na hrvatski dio pučanstva Istre, koji je kud i kamo na slabijem nego li slovenski dio okupiranih zemalja. Evo mali primjer: U Gorici bila je izdana pjesmarica slov. pjesama. Da su se u toj pjesmarici tiskale zajedno i hrvatske popjevke, mnogo više bi se pjesmarica razširila bila po hrvatskim krajevima.

Valja uvijek imati pred očima, da smo mi Hrvati u Istri u kulturnom pogledu mnogo na slabijem nego li braća Slovenci. Od naših starih istarskih kulturnih centra jedva Pazin životari sa svojom tiskarom in »Pučkim Prijateljem«. Pula je za Hrvate za sada sasim izgubljena, Volosko je terorizirano a nema ni ljudi, a Trst je za hrvatsko pučanstvo donekle izvan periferije. Od okupiranog dijela Dalmacije smo kao Hrvati sasma odrezani. Valja opet znati također, da su u hrvatskim djelovima Istre komunikacije dosta teške osobito između iztočne i ostalog dijela Istre. Naši dušobrižnici po Istri postaju sve redji a pomlatka gotovo nemamo. Osobito je žalostna slika za Hrvate porečka biskupija, gdje će brzo nestati slavenskog svećenstva i slavenske inteligencije u opće. Tako su nas Talijani »spasili« u Istri. U kratko: Mi Hrvati Istre odsječena smo grana od narodnog stabla, koja je u velikoj pogibelji da sasma ne osuši i odpade! Zato toliko više molimo braću Slovence okupiranih zemalja, da se oni kao najbliži pomoćnici naši kod svake inicijative po mogućnosti sjete naše danas tri puta tužne Istre.

Umoljava se dalje uredništvo našeg Zbornika, da prima i nadalje kao do sada članke, koji se nanašaju na naš staležki prosep u smislu naših pravila, zatim članke aktualne vrednosti o komunizmu, o školskem pitanju i slično; dočim članke strogo ascetične i dogmatično-moralne naravi, koji se mogu iz drugih vrela crpati, nek što manje zapremaju naš list.

Ne gubim glavnog cilja izpred očiju. Multum non multa!

Pri konferenci Sodalitatis dekanije Tomaj 29. aprila 1920 se je obravnavalo v prvi vrsti vprašanje verouka v šoli in se je sklenilo sledeče:

Z ljudstvom združena duhovščina vstraja pri zahtevi, da ostane verstvo med obligatnimi predmeti na prvem mestu, dosledno tudi v šolskih izpričevalih.

I. a) Pristojna šolska oblast naj takoj izda šolske tiskovine in izpričevala, odgovarjajoča šol. zakonom, ki so še vedno v veljavi v zasedenem ozemlju.

b) Vstrajamo tudi pri tem, naj se vrše verske vaje po še obstoječih šol. zakonih.

c) Prečastiti škof. ordinariat naj se odločno zavzame za to, da se še vedno obstoječi šol. zakoni glede prepovedi udeleževanja šol. mladine pri plesih točno izpolnjujejo.

d) Začasno se obveščajo stariši o napredku otrok v verouku po lističih.

II. Slučajnosti:

a) Zbor svečnikov sv. Pavla naj deluje na to, da se čimprej ustanovi sirotišnica za jugoslovanske sirote v Trstu in da se že obstoječe sirotišče v Gorici podpira.

b) Deluje naj na to, da se tudi po Krasu ustanove »Kmečke zveze« v kolikor je mogoče, in naj poskrbi za poljudna predavanja proti komunizmu:

c) Poizve naj, če bi bilo mogoče, da duhovniki tržaške škofije pristopijo k »Tisk. društvu v Gorici«.

Pri konferenci Sodalitatis za dekanijo Tomaj 10. jun. se je sklenilo:

Preč. škof. ordinariat naj izda pastirski list, v katerem naj utemelji, da so duhovniki v vesti dolžni nastopiti proti odredbam, ki ogrožajo družabni in državni red — kot je na pr. odredba, da se odpravi verouk iz šol, — da se ne bo moglo duhovnikom očitati, da hujskajo ljudstvo proti državi.
Simonič, zapisnikar.

Slovstvo.

Nov molitvenik. (Po pomoti nekaj zakasnelo.) »Tiskovno društvo« v Pazinu je izdalo hrvatski molitvenik »K mladosti vječnoj«, ki sta ga spisala duhovnika Jakov Cecinović in Božo Milanović. Knjižica v velikosti 8×13 cm šteje 290+XIV strani; papir je fin, vezava trda in lična. Molitvenik je bil zelo potreben, saj vemo, da imajo Hrvati zelo malo mašnih knjižic. Pred desetletji je bil izdal skup Dobrila molitvenik »Oče, budi volja tvoja«, ki je bil za Hrvate to kar za Italijane Liguorijeve »Massime eterne« — molitvenik »kat eksohen«. Novi molitvenik je vreden naslednik Dobrilovega.

Je vsekakor modern, ker obsega poleg molitev tudi kratko razmišljanje, lepe nauke in pa pred vsakim poglavjem zrnate apologetične misli. Posebnost tega molitvenika je ta, da je izšla ta izdaja v dveh nakladah, za moške in ženske, da je tako urejen spol pridevnikov, pa tudi nauki so nekoliko različni; dočim razpravlja avtor v izdaji za moške vprašanje o pijančevanju, govori v nakladi za ženske o potratnosti v noši itd. Priporočamo kar najtopleje vsem sobratom, služečim v hrvatskih duhovnijah.

Kratke vesti.

Hospic ob Bohinjskem jezeru pri Sv. Duhu je odprt in čast. sobratom na razpolago proti dnevnim 40—50 kronam za stan in hrano.

Duhovne vaje v zavodu sv. Stanislava bodo od 2. do 6. avg. t. l. — Vodil jih bo č. g. dr. Zdešar, m. dr.

Dr. Fr. Ušeničnika. Pastoralno bogoslovje, dva zv. je dobiti pri kn. šk. ordinariatu v Ljubljani po znižani ceni 160 kron.

Popravek.

Popravek. V šte. 3. »Zbornika« smo podali na str. 72 cerkveno statistiko iz mesta Gorice. V centr. bogosl. semenišču smo 8 mest profesorskega kolegija porazdelili med 4 ital. in 4 slov. narodnosti. Ko so bile te vrstice objavljene, je bilo dejansko stanje to-le: 3 ital. narodnosti, 4 slov. In 1 mesto prazno. Danes pa se objavljeno razmerje popolnoma z dejanskem položajem strinja. Že davno poprej se je namreč po škofiji govorilo, da je mesto g. dr. Sreberniča namenjeno g. dr. Fogarju. Kakor smo doznali je poslednji še-le ta dni prejel dotični dekret.

Knjigarna Kat. Tisk. Društva

priporoča

veliko izbero najnovejših slovenskih leposlovnih in molitvenih knjig.
(Šolski molitvenik, Večno molitev i. t. d.) :: :: :: :: :: :: :: ::
Zaloga rožnih vencev, svetinj, nabožnih podob, sprejemna podoba
za Marijine družbe. Spomini I. sv. obhajila, podobice za mašne knjige itd.

Pisarniške potrebščine.

Izvršijo se po naročilu naročila knjig z Dunaja in Nemčije.

„Narodna Tiskarna“

::: ::: v Gorici ::: :::

ULICA VETTURINI št. 9

tiska: časoptse, knjige, trgovske račune, zavitke s firmo,
posetnice, osmrtnice, poročne liste, plačilne liste za gostil-
ničarje, vabila in plakate za veselice itd. V zalogi ima
tiskovine za županske in cerkvene urade. :: :: :: :: ::
Zaloga knjig: Burke in šaljivi prizori, Veseloigre, Prav-
ljice, Mladi gozdar, S. Gregorčičeve poezije IV. zvezek,
S. Gregorčičev Job, Veliki punt, Pesmi in kupleti, Livško
jezero itd. itd. :: :: :: :: :: :: :: :: :: :: ::